

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Anna Lešanská

Právo na interrupci jako základní lidské právo

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Právo na interrupci jako základní lidské právo“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 113 880 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 23. března 2023

Anna Lešanská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Michalu Bartoňovi, Ph.D. za velmi cenné rady a připomínky, které mi poskytl při psaní této diplomové práce, a za čas, který mi věnoval při konzultacích.

OBSAH

Seznam zkratk	6
1 Úvod	7
1.1 Volba tématu	7
1.2 Cíle práce	8
1.3 Metodologie	10
1.4 Výzkumné otázky	12
2 Právo na soukromý život	14
2.1 Právo na soukromý život obecně	14
2.2 Právo na interrupci	15
2.3 Mezinárodněprávní úprava	17
2.3.1 Tysiąc proti Polsku	18
2.3.2 R. R. proti Polsku	19
2.3.3 P. a S. proti Polsku	20
2.3.4 Z. proti Polsku	21
2.3.5 A, B a C proti Irsku	21
2.3.6. Open Door a Dublin Well Woman proti Irsku	24
2.4 Právo na interrupci v Polsku	25
2.5 Shrnutí	27
3 Právo na život	28
3.1 Právo na život obecně	28
3.2 Počátek života	30
3.3 Mezinárodněprávní úprava	30
3.4 Polská právní úprava	31
3.5 Shrnutí	33
4 Poměrování lidských práv	34
4.1 Obecně k poměrování lidských práv	34

4.2 Pětistupňový test	35
4.3 Test proporcionality	36
4.3.1 Vhodnost	37
4.3.2 Potřebnost.....	37
4.3.3 Přiměřenost	37
4.4 Shrnutí	39
5 Analytická část	40
5.1 Právo na interrupci jako základní lidské právo	40
5.2 Dopady rozhodnutí polského Ústavního tribunálu K 1/20	42
5.3 Možná míra omezení práva na soukromý život	46
Diskuze.....	50
Závěr	52
Seznam zdrojů	54
Seznam grafů.....	62
Seznam tabulek	62
Shrnutí	63
Abstract	63
Klíčová slova.....	63
Key words	63
Přílohy	64

Seznam zkratek

Anonymní svědci	Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94
AWB	Abortion Without Borders
ČR	Česká republika
EKLP	Evropská komise pro lidská práva
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
FEDERA	Federation for Women and Family Planning
ICPD	Mezinárodní konference o populaci a rozvoji
Listina	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Polsko	Polská republika
Úmluva	Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, Federálního ministerstva zahraničních věcí
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud
Zákon o plánování rodičovství	Dz.U. 1993 NR 17 poz. 78, zákon o plánování rodičovství, ochraně lidského plodu a podmínkách ukončení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

1.1 Volba tématu

Tato diplomová práce se bude zabývat právem na interrupci jako základním lidským právem. Hlavním důvodem volby této problematiky je především její aktuálnost. Současný vývoj událostí v rámci vnitrostátních právních úprav a rozhodovací praxe soudů některých zemí vyvolává reakce napříč celým světem. Právo žen na interrupci patří nejen v oblasti lidských práv k velmi kontroverzním tématům,¹ které vzbuzují vyostřené debaty, řadu protestních reakcí včetně demonstrací, ale i kontrademonstrací, kde dochází ke střetu dvou názorových skupin. První z nich je tzv. pro-choice, jedná se o zastánce možnosti volby, tedy práva matky interrupci podstoupit. Proti ní stojí tzv. pro-life skupina, respektive skupina popírající toto právo matky a hájící „právo“ dítěte na život bez ohledu na matku. Nastíněné události, především ty, které bylo možné pozorovat v Polské republice (dále také „Polsko“) anebo Spojených státech amerických, činí situaci velmi závažnou.

Pro diplomovou práci jsem si zvolila polskou právní úpravu z toho důvodu, že na přelomu roku 2020 a 2021 prošla zásadní kontroverzní změnou. Polský Ústavní tribunál ve svém nálezu K 1/20² judikoval, že interrupce z důvodu vady plodu je v rozporu s polskou Ústavou.³ Na podkladě tohoto rozhodnutí pozbylo platnosti ustanovení článku 4a odst. 1 bod 2 zákona o plánování rodičovství, ochraně lidského plodu a podmínkách ukončení těhotenství⁴ (dále jen „zákon o plánování rodičovství“), který umožňoval interrupci v případě, že předporodní testy či jiné lékařské nálezy naznačují vysoké riziko, že plod bude závažně nebo nezvratně poškozen nebo bude trpět nevyléčitelnou život ohrožující nemocí.

Rozhodnutí K 1/20 tak přispělo k téměř úplnému zákazu interrupcí na území Polska. Nález se stal závazným vyhlášením ve sbírce zákonů 27. ledna 2021, k tomuto dni také pozbylo platnosti výše uvedené ustanovení.⁵ Polský Ústavní tribunál navíc tímto nálezem povýšil zákaz interrupce z důvodu poškození plodu na ústavní úroveň, a proto pro jeho budoucí změnu ze

¹ ČERNÝ, David. Hodnota lidského života. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2013, roč. 3, č. 3, s. 27.

² Nález polského Ústavního tribunálu ze dne 22. října 2020, sp. zn. K 1/20.

³ Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Ústava Polské republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf>.

⁴ Dz.U. 1993 NR 17 poz. 78, zákon o plánování rodičovství, ochraně lidského plodu a podmínkách ukončení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930170078/U/D19930078Lj.pdf>.

⁵ Srov. Dz. U. z 2021 r. poz. 175, nález Ústavního tribunálu K 1/20. Dostupné z:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000175/O/D20210175.pdf>.

strany polského zákonodárce bude potřeba ústavní většina v Parlamentu, tj. dvě třetiny Sejmu a absolutní většina Senátu.⁶

Po výše popsaném zrušení části polské právní úpravy, která po této restrikci v podstatě ve všech případech interrupci znemožňuje, došlo v důsledku tohoto kroku k úmrtí několika žen, například Izabely S. nebo Agnieszky T.,^{7,8} jelikož jim nebyla umožněna interrupce. Omezení přístupu k interrupcím je následkem provedeného výkladu polského Ústavního tribunálu, který nesprávně poměřil kolidující ústavní hodnoty a byla nastavena takřka absolutní ochrana počatému dítěti. Tyto případy ukazují, že právní úprava velmi omezuje práva matky, a tato omezení sice ospravedlňuje legitimním cílem, tedy ochranou hodnoty života nenarozeného dítěte, ale činí omezení nepřiměřenými. Toto zrušení části právní úpravy navíc vedlo k podání mnoha stížností k Evropskému soudu pro lidská práva (dále také „ESLP“) a zároveň zásahy v jednotlivých případech, které byly důsledkem této zákonné právní úpravy, vedly ke smrti některých matek, jak již bylo uvedeno výše.

1.2 Cíle práce

Z výše popsaných důvodů náplní této diplomové práce bude posoudit kolizi dvou hodnot, tedy hodnoty života nenarozeného dítěte a proti němu stojícího práva matky na soukromý život, které se v otázce interrupcí střetávají.⁹ Jak plyne z doktríny a literatury, právo matky na interrupci je dovozováno z jejího práva na soukromý život a je matčíným subjektivním právem. U nascitura je potřebné v práci rozebrat otázku, zda nasciturus skutečně má základní právo na život, a je tak subjektem práva na život, nebo se jedná jen o objekt práva hodný ochrany. Pro posouzení střetu těchto hodnot bude použita metoda testu proporcionality. Tato práce bude koncipována z pohledu práv matky, jež budou omezena hodnotou života nenarozeného dítěte. Následně bude zhodnocena proporcionalita zákonné právní úpravy v Polsku a České republice (dále také „ČR“), tyto úpravy budou vzájemně porovnány. Na závěr

⁶ HRONOVÁ, Eliška. *Kontroverzní rozsudek polského ústavního soudu: faktický zákaz interrupcí* [online]. Centrumlidskaprava.cz, 2. února 2021 [cit. 12. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.centrumlidskaprava.cz/kontroverzni-rozsudek-polskeho-ustavniho-soudu-fakticky-zakaz-interrupci>.

⁷ HARZENR, Filip. „Potrat ji stál život, lékaři jen čekali.“ *Rodina viní přísné polské zákony* [online]. Seznamzpravy.cz, 1. listopadu 2021 [cit. 26. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/potrat-ji-stal-zivot-lekari-jen-cekali-rodina-vini-prisne-polske-zakony-179279>.

⁸ DORAZÍN, Martin. *V Polsku zemřela další žena, které lékaři odmítli provést potrat. Vedení nemocnice postup hájí* [online]. Irozhlas.cz, 27. ledna 2022 [cit. 26. srpna 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/tehotna-zena-potrat-polsko_2201271108_pj.

⁹ RADEK, Ptáček, BARTUŠEK, Petr. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. Grada Publishing, a.s., 2014, s. 65.

bude učiněn případný návrh vhodnější zákonné úpravy, která stanovuje, za jakých podmínek má být interrupce možná. Cíl práce je tedy následující: **Zhodnotit dodržování pozitivních a negativních závazků plynoucích z práva na soukromý život matky ze strany Polské republiky.**

V oblasti práva na interrupci má každý stát trochu jinou právní úpravu. Zatímco česká právní úprava patří k těm liberálnějším, polská se jednoznačně řadí k restriktivnějším a velmi kontroverzním. Na základě judikatury Evropského soudu pro lidská práva je v zásadě na každém ze států, jakým způsobem bude mít nastavenou právní úpravu interrupcí.¹⁰ Polská právní úprava však již v minulosti, před zpřísněním podmínek interrupce ze strany polského Ústavního tribunálu, byla ze strany ESLP kritizována. Hlavním důvodem byla absence procesních a institucionálních mechanismů při provádění interrupcí. Takové postupy by měly být nastaveny za účelem ověření splnění podmínek u zákonem vymezených důvodů pro interrupci (např. *Tysiąg proti Polsku*¹¹ nebo *P. a S. proti Polsku*¹²).

ESLP nechává na národních úpravách států do jakého týdne těhotenství by mělo být možné interrupci podstoupit a je v otázce interrupcí spíše zdrženlivý.¹³ Jiné diplomové práce se touto problematikou z různých úhlů pohledu již v minulosti zabývaly,^{14,15} nezaměřovaly se však detailně na polskou právní úpravu. Nyní po výše popsaném rozhodnutí polského Ústavního tribunálu (K 1/20), kdy ESLP vybral některé z tisíce stížností, jimiž se bude zabývat,¹⁶ se však situace do značné míry změnila. Polské ženy v těchto stížnostech uvádějí, že jsou potencionální obětí porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁷ (dále také „Úmluva“).¹⁸ Je proto žádoucí, abych problematiku polské právní úpravy a judikatury zrevidovala a zasadila do aktuálního kontextu. Tudíž je potřeba, abych ještě jednou zpracovala téma interrupcí

¹⁰ Rozhodnutí EKLP ze dne 19. května 1992, *H. proti Norsku*, č. 17004/90.

¹¹ Rozsudek ESLP ze dne 20. března 2007, *Tysiąg proti Polsku*, č. 5410/03.

¹² Rozsudek ESLP ze dne 30. ledna 2013, *P. a S. proti Polsku*, č. 57375/08.

¹³ Rozhodnutí EKLP ze dne 19. května 1992, *H. proti Norsku*, č. 17004/90; obdobně rozhodnutí ESLP ze dne 5. září 2002, *Boso proti Itálii*, č. 50490/99.

¹⁴ MACHÁČKOVÁ, Daniela. *Interrupce jako eticko-právní problém* [online]. Brno, 2017 [cit. 1. října 2022]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tatiana Machalová, CSc. Dostupné z: <https://theses.cz/id/woluxc/>.

¹⁵ ROUPCOVÁ, Petra. *Právo na život a problém interrupce* [online]. Brno, 2015 [cit. 1. října 2022]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tatiana Machalová, CSc. Dostupné z: <https://theses.cz/id/b8k9hz/>.

¹⁶ VÁLOVÁ, Irena. *K ESLP přišlo 1000 stížností na zákaz potratů, donosit plod je porušení práva* [online]. Česká justice.cz, 19. července 2021 [cit. 20. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/07/k-eslp-prislo-1000-stiznosti-na-zakaz-potratu-donosit-plod-je-porusení-prava/>.

¹⁷ Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, Federálního ministerstva zahraničních věcí.

¹⁸ Prohlášení o skutečnostech ESLP ze dne 1. července 2021, K.B. a další proti Polsku, č. 1819/21.

a poskytla v souladu s testem proporcionality zhodnocení jak polské, tak české právní úpravy.

Diplomová práce se bude skládat celkem z pěti kapitol. Tato úvodní kapitola bude obsahovat metodologii, kterou v práci použiji. Dále v ní stanovím cíl práce a k němu budou následně vymezeny výzkumné otázky. Druhá kapitola bude pojednávat o právu na soukromý život matky a relevantní judikatuře. Třetí kapitola bude zaměřena na právo na život. Ve čtvrté kapitole vymežím metodu testu proporcionality a v poslední kapitole aplikuji získané teoretické poznatky z rešeršní části práce na výzkumné otázky.

1.3 Metodologie

V oblasti právního výzkumu je možné identifikovat několik základních druhů výzkumu, které literatura definuje. McConville rozlišuje ve své publikaci výzkum **doktrinální**, **empirický** a **komparativní**.¹⁹ Na druhou stranu Smekal a Šipulová považují za základní druhy právního výzkumu pouze doktrinální a empirický výzkum.²⁰ Je však namístě, abych se v této diplomové práci zabývala i aspekty komparativního výzkumu, především s ohledem na následné porovnávání české a polské právní úpravy interrupcí. Komparativní výzkum navíc nabývá na svém významu zejména v kontextu globalizace a na evropské úrovni například s ohledem na sbližování právních řádů z důvodu existence Evropské unie.

Nejstarším právním výzkumem je výzkum doktrinální. Doktrína pochází z latinského pojmu „*doctrina*“ tedy vědění nebo také učenost či vzdělání. Jedná se o základní metodu právního výzkumu.²¹ Doktrinální výzkum se zaměřuje především na otázku, jaké právo v dané oblasti platí nebo například jak má být aplikováno. Toho je dosahováno především shromažďováním a analýzou judikatury soudů a legislativy.²² Pro doktrinální metodu je typické užití především sekundárních dat nebo například práce s právními předpisy a judikaturou. Tento druh výzkumu však bývá kritizován pro svou přílišnou teoretičnost. Mezi potencionální nevýhody patří pochyby o důvěryhodnosti doktrinálního výzkumu, která se odvíjí od

¹⁹ MCCONVILLE, Mike (eds.). *Research methods for law*. 2. vydání. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2017, s. 3-7.

²⁰ SMEKAL, Hubert, ŠIPULOVÁ, Katarína. Empirický právní výzkum. *Jurisprudence*, 2016, č. 6, s. 33.

²¹ HUTCHINSON, Terry, DUNCAN, Nigel. Defining and describing what we do: Doctrinal legal research. *Deakin Law Review*, 2012, roč.17, č. 1, s. 84.

²² DOBINSON, Ian, JOHNS Francis. Legal research as Qualitative Research. In: MCCONVILLE, Mike (eds.). *Research methods for law*. 2. vydání. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2017, s. 20-21.

dostupnosti literatury o zkoumaném tématu.²³ Jelikož jsem nejprve zdroje k problematice práva na interrupci nastudovala a až poté jsem provedla volbu tématu, lze konstatovat, že pro tuto diplomovou práci se nebude jednat o limitační faktor. Kvalita obsaženého výzkumu v mé práci tak nebude zhoršena nedostupností literatury. Další nevýhodou je především izolace práva od společnosti, politiky a dalších oblastí, protože při použití čistě doktrinálního výzkumu se vytváří mezery, které je následně třeba doplnit za pomoci interdisciplinárního výzkumu propojujícího právo a společnost či jinou oblast života.²⁴

Oproti doktrinálnímu výzkumu se vymezuje empirický, který je založen na pozorování okolního světa. Empirický výzkum má především interdisciplinární charakter a propojuje poznatky o právu jako takovém s poznatky o společnosti. Jeho základem jsou „data“ neboli jen jiný pojem pro fakty o světě. Data mohou být jak historická, tak současná nebo například založená na právních předpisech či judikatuře.²⁵ Mezi negativní aspekty empirického výzkumu pak patří především „návrh výzkumu od stolu spolu s formulací otázek v teoretické rovině“²⁶ a dále poté samotná proveditelnost výzkumu v reálném světě.²⁷ Tento faktor je limitujícím pro výzkum provedený v této práci, jelikož použitá kvantitativní data by bylo vhodné doplnit další empirickou kvalitativní metodou jako je například strukturovaný rozhovor. Pro účely této práce by tak bylo vhodné provést rozhovor s polskou občankou, která byla negativně dotčena polskou právní úpravou interrupcí. Nalézt však takovou respondentku ze zahraničí navíc za přítomnosti možné jazykové bariéry je velmi obtížně proveditelné.

Komparativní výzkum může být charakterizován jako srovnání domácího práva s právem jednoho nebo více jiných zemí. Van Hoecke popisuje komparativní výzkum jako nezbytnou součást doktrinálního výzkumu. Hlavním nedostatkem komparativního výzkumu je chybějící metodologie, kterou by bylo možné následovat. Limitačním faktorem obvykle bývá i volba zemí k porovnání dle jazykových schopností výzkumníka. Přestože v dnešní době již většina zemí má mnoho svých zákonů přeložených do angličtiny, tyto překlady obvykle trpí

²³ PRADEEP, Müllekyal Devadasan. Legal Research-Descriptive Analysis on Doctrinal Methodology. *International Journal of Management, Technology, and Social Sciences (IJMTS)*, 2019, roč. 4, č. 2, s. 101.

²⁴ PRADEEP, Müllekyal Devadasan. Legal Research-Descriptive Analysis on Doctrinal Methodology. *International Journal of Management, Technology, and Social Sciences (IJMTS)*, 2019, roč. 4, č. 2, s. 101.

²⁵ DOBINSON, Ian, JOHNS Francis. Legal research as Qualitative Research. In: MCCONVILLE, Mike (eds.). *Research methods for law*. 2. vydání. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2017, s. 20-21.

²⁶ SMEKAL, Hubert, ŠIPULOVÁ, Katarína. Empirický právní výzkum. *Jurisprudence*, 2016, č. 6, s. 37.

²⁷ Tamtéž

s ohledem na časté novelizace zákonů neaktuálností. Překlady totiž bývají často staré, a proto se často jedná o překlad již derogovaného právního předpisu bez reflexe provedených novel.²⁸

1.4 Výzkumné otázky

Na základě výše provedeného srovnání jednotlivých druhů výzkumu jsem dospěla k závěru, že je potřeba v práci použít jejich kombinaci. Pro každou výzkumnou otázku stanovenou k naplnění výzkumného cíle ale bude použit odlišný typ výzkumu a do této práce tak budou zahrnuty všechny výše uvedené druhy. U každé z výzkumných otázek proto bude uvedeno, jaký druh výzkumu bude použit včetně odůvodnění jejího zahrnutí do výzkumu. K naplnění cíle této diplomové práce, který byl stanoven v podkapitole č. 1.2, byly stanoveny následující výzkumné otázky:

VO₁: Je právo na interrupci základní lidské právo?

Pro zodpovězení této výzkumné otázky bude užit výzkum doktrinální. Zjištění odpovědi na otázku, zda je právo na interrupci základní lidské právo, je klíčové pro řešení následné kolize s veřejným zájmem, tedy hodnotou života nenarozeného dítěte a jejich vyvažováním. Zároveň je nezbytné tuto otázku zodpovědět s ohledem na téma a cíl této diplomové práce.

VO₂: Jaký je vliv rozhodnutí K 1/20 polského Ústavního tribunálu na provádění interrupcí u žen z Polska?

Ukázat skutečné dopady rozhodnutí K 1/20 považuji za velmi důležité. Za tímto účelem bude použit empirický kvantitativní výzkum, a to především sekundární analýza dat, týkajících se počtu interrupcí. Na druhou stranu bude zakomponován i výzkum komparativní za účelem srovnání počtu potratů včetně jednotlivých důvodů interrupce v České republice a Polsku. Tato statistická data budou dále obsahovat i demografické údaje o ženách, tedy především jejich věk. Využití kvantitativních dat volím za účelem zkvalitnění mé práce, tedy podložení závěrů učiněných v této práci pomocí dat jako například ověření, že polské ženy nyní mají opravdu zhoršenou možnost interrupci podstoupit. Předejdu tak prezentaci pouze spekulativních názorů.

U této výzkumné otázky chci dále za pomoci doktrinálního výzkumu rozebrat vliv rozsudků ESLP ve věcech proti Polsku, které budou analyzovány v teoretické části práce, na polskou právní úpravu.

²⁸ VAN HOECKE, Mark. Methodology of comparative legal research. *Law and method*, 2015, s. 1-4.

VO₃: Do jaké míry je možné právo na interrupci plynoucí z práva na soukromý život matky omezit legitimním cílem života nascitura?

Pro zodpovězení této výzkumné otázky použiji doktrinální výzkum, v rámci kterého aplikuji ústavněprávní metodu argumentace, tedy test proporcionality. Pomocí testu proporcionality vyvážím právo matky na soukromý život a hodnotu života nenarozeného dítěte v případě, že matka chce podstoupit interrupci, ať už ze zdravotních důvodů svých či plodu, nebo jen čistě proto, že si to přeje.

2 Právo na soukromý život

2.1 Právo na soukromý život obecně

Jelikož je diplomová práce koncipována z pohledu práv matky, která jsou omezována hodnotou života nenarozeného dítěte, je vhodné zabývat se nejdříve právem na soukromý život jako právem obsahujícím matčino právo na interrupci. Právo na soukromý život je zastřešujícím pojmem pro celou řadu základních práv. Nikde není taxativně stanoveno, která všechna práva je možná pod něj zařadit. Judikatura a doktrína poskytují **demonstrativní** výčet. ESLP se opakovaně vyjádřil, že soukromý život není možné definovat vyčerpávajícím způsobem (např. *Pretty proti Spojenému království*²⁹ nebo *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*³⁰). Navíc i samotná volba slov je rozhodující. Zatímco Mezinárodní pakt o občanských a politických právech³¹ a Všeobecná deklarace lidských práv³² počítají pouze s právem na soukromí, Úmluva poskytuje ochranu **soukromému životu**, což je daleko širší pojem, který byl zvolen účelně.³³

Listina základních práv a svobod³⁴ (dále také „Listina“) v článku 10 upravuje právo na soukromý život. Listina však mezi právem na soukromí a soukromý život nijak nerozlišuje. Jelikož se tato práva často překrývají a není snadné určit jejich hranice, může dojít i právě k tomu, že není mezi těmito právy rozlišováno.³⁵ Ústavní soud (dále také „ÚS“) i ESLP za účelem rozlišování vytváří teoretickou konstrukci **odlišující** tato práva na základě **jednotlivých sfér** jednotlivce, kde právo na soukromí se váže na jeho individuální svobodu a identitu, kdežto právo na soukromý život je orientováno na jeho interakci se společností a veřejnou mocí.³⁶

Právní úprava práva na soukromý život, respektive práva na soukromí není v Listině zhmotněna v jediném článku a na rozdíl od Úmluvy je **roztříštěná** do několika ustanovení, která nejsou systematicky uspořádána. Ústavní soud, stejně jako ESLP, se již ve své rozhodovací praxi vypořádal s otázkou, co vše je možné zahrnovat pod právo na soukromý život, a sám řešil nesystematičnost úpravy v Listině. „[...]“*roztříštěnost*“ *právní úpravy*

²⁹ Rozsudek ESLP ze dne 29. dubna 2002, *Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, bod 61.

³⁰ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 25. června 2019, *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, bod 126.

³¹ Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Ministra zahraničních věcí.

³² Usnesení Valného shromáždění OSN č. DE01/48, Všeobecná deklarace lidských práv.

³³ KRATOCHVÍL, Jan. Právo na respektování soukromého a rodinného života. In: KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 867.

³⁴ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ KOKEŠ, Marian. Právo na soukromý a rodinný život (K odstavec 2). In: WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 345.

³⁶ Tamtéž

aspektů soukromé sféry jednotlivce nelze přeceňovat a v Listině uvedený výčet toho, co je třeba podřadit pod "deštník" práva na soukromí či na soukromý život nelze považovat za vyčerpávající a konečný. Při výkladu jednotlivých základních práv, která jsou zachycením práva na soukromí v jeho různých dimenzích tak, jak je uvádí Listina, je nezbytné respektovat účel obecně chápaného a dynamicky se vyvíjejícího práva na soukromí jako takového, resp. je třeba uvažovat o právu na soukromý život v jeho dobové celistvosti.“³⁷ Z citované pasáže nálezů Ústavního soudu dále plynou navíc i výše uvedené závěry o nemožnosti poskytnout vyčerpávající výčet práv.

Při zaměření na právo na interrupci je v českém právní řádu stěžejním ustanovením článek 10 odst. 2 Listiny, který stanoví, že: „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“ Právo na soukromý a rodinný život je však právem relativním, tedy omezeným. Z tohoto důvodu je třeba při jeho ochraně vyvažovat hodnoty, které proti sobě v daném případě a za daných okolností stojí. Je vhodné podotknout, že Úmluva specificky v článku 8 odst. 2 vyjmenovává důvody pro možný zásah do soukromého života jako je například zdraví, morálka nebo práva a svobody dalších osob a další.³⁸

2.2 Právo na interrupci

Právo na interrupci je velmi **kontroverzním** tématem ve společnosti. Jak je k interrupci přistupováno v jednotlivých státech je ovlivněno především následujícími faktory – **medicínské, filozofické, etické** a zejména hlavně **náboženské**. Kokeš zahrnuje medicínské faktory pod **poznatky vědy** a spolu s **poznatky techniky** tak rozšiřuje výše uvedené vlivy a uvádí, že právě kvůli těmto faktorům nelze na danou problematiku nazírat izolovaně jen z pohledu práva a právní vědy.³⁹ Zároveň i Ústavní soud v jednom ze svých nálezů uvádí, že „otázka interrupce a práva na život je otázkou etickou, filozofickou a také právní.“⁴⁰

Náboženství sehrává klíčovou roli právě v tomto práci analyzovaném Polsku, kde 91,9 % populace starší 16 let (údaj z roku 2018)⁴¹ se hlásí k římskokatolické církvi. Vliv náboženství na otázku interrupce je tak velmi silný. Na druhou stranu Sivák uvádí, že zákaz

³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, odst. 31.

³⁸ MOLEK, Pavel. *Základní práva. Svazek první – Důstojnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 300-301.

³⁹ KOKEŠ, Marian. Čl. 6 Právo na život. In: WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 155.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 5. května 2015, sp. zn. II. ÚS 164/15.

⁴¹ SAS, Adriana. *Religious affiliation in Poland between 2015 and 2018* [online]. Statista.com, 3. srpna 2020 [cit. 29. října 2022]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1139984/poland-religious-affiliation/>.

interrupcí, případně jeho přísné omezení, není možné ospravedlnit většinovým názorem společnosti, a proto nelze zdůvodňovat zákaz potratů katolickou morálkou. Svoboda vyznání není totiž povinností člověka, ale jeho právem.⁴² S názorem Siváka se ztotožňuji, jelikož pokud právo disponuje institutem **výhrady svědomí**, kdy je umožněno lékaři nevykonat interrupci, měla by být právní úprava nastavena tak, aby nedocházelo k znevýhodňování osob bez vyznání nebo vyznávajících náboženství, které interrupce akceptuje.

Z rozhodovací praxe ESLP vyplývá, že zákaz interrupcí, respektive právní úprava regulující interrupce se dotýká práva na soukromý život matky. *“Legislation regulating the interruption of pregnancy touches upon the sphere of private life.”*⁴³ Je tak nutné, aby byl případný zásah do práva matky na soukromý život vyvážen veřejným zájmem. Tímto veřejným zájmem jsou nejčastěji hodnoty jako je **ochrana plodu** nebo **morálka**.⁴⁴

V červenci 2022 poslanci Evropského parlamentu schválili rezoluci v poměru 324 hlasů pro návrh a 155 proti němu, kde požadují, aby právo na interrupci bylo zahrnuto do Listiny základních práv Evropské unie. Mělo by se tak stát změnou článku 7 Listiny základních práv Evropské unie *„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“* Do tohoto článku by mělo být vloženo *„Každý má právo na bezpečnou a zákonnou interrupci.“*⁴⁵ Poslanci tak učinili především z důvodu obavy, aby v evropských státech nebyly prosazovány protipotratové zákony i v dalších zemích, které dnes zásadně interrupce neodmítají. Tak tomu je totiž nyní po změně potratové politiky ve Spojených státech, kdy Nejvyšší soud USA zrušil ústavní právo na interrupci a je nyní na jednotlivých státech USA, jak budou k problematice interrupcí přistupovat.⁴⁶

⁴² SIVÁK, Jakub. Má být tělo (nejen) ženy předmětem veřejného práva? *Právní rozhledy*, 2022, roč. 30, č. 6, s. 218.

⁴³ Rozhodnutí ESLP ze dne 5. září 2002, *Boso proti Itálii*, č. 50490/99.

⁴⁴ KRATOCHVÍL, Jan. Právo na život In: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 237.

⁴⁵ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Include the right to abortion in EU Charter of Fundamental Rights, demand MEPs* [online]. Europarl.europa.eu, 7. července 2022 [cit. 4. října 2022]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20220701IPR34349/include-te-right-to-abortion-in-eu-charter-of-fundamental-rights-demand-meps>.

⁴⁶ CHALOUPKOVÁ, Barbora. *Nejvyšší soud zrušil právo na potraty. Může je zakázat až polovina amerických států* [online]. Respekt.cz, 24. června 2022 [cit. 4. října 2022]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kontext/smrst-z-nejvyssiho-soudu-pristup-k-potratum-by-omezila-nebo-zakazala-takrka-polovina-americky-ch-statu>.

2.3 Mezinárodněprávní úprava

Jelikož je právní úprava interrupcí v České republice **velmi liberální**, Ústavní soud **neměl** na rozdíl od ESLP **mnoho příležitostí** se k této problematice vyjádřit, a proto je v oblasti interrupcí mezinárodní právní úprava klíčová. Jak je uvedeno na začátku podkapitoly č. 2.1, jednotlivé mezinárodní dokumenty poskytují na první pohled odlišnou ochranu v oblasti práva na soukromý život. Všeobecná deklarace lidských práv upravuje právo na soukromí v článku 12, který chrání před „interference with his privacy“, je však potřeba upozornit na nepřesný český překlad, kde ve stejném článku stojí „zasahování do soukromého života“. Aby se jednalo o soukromý život, musel by článek 12 Všeobecné deklarace lidských práv stejně jako článek 8 odst. 1 Úmluvy obsahovat spojení „right to private life“, nicméně tomu tak není. Stejná situace nastává i u článku 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, kde český překlad opět rozšiřuje originální znění. Jelikož se jedná o mezinárodní smlouvy, překlad závazný není. Závazná jsou pouze originální znění, ve kterých byly mezinárodní smlouvy sjednány. Na místě je ale třeba podotknout, že v aplikační rovině nebude mít rozlišení práva na soukromí a práva na soukromý život faktický dopad, přestože je právo na soukromý život pojmově širší, lze dovést stejná práva i z práva na soukromí.

Z judikatury Evropské komise pro lidská práva (dále jen „EKLP“) vyplývá, že Úmluva **zaručuje právo matky na interrupci**, pokud je **ohrožen její život** (X. proti Spojenému království⁴⁷). Je nezbytné však konstatovat, že ochrana je zde poskytována životu matky (článek 2 Úmluvy) a nikoli jejímu právu na respektování soukromého života. Komise v tomto případě vhodně podotkla, že pokud by v případě ohrožení života matky mělo být absolutně chráněno nenarozené dítě, došlo by k poskytnutí vyšší ochrany nenarozenému životu plodu oproti životu těhotné ženy.⁴⁸ Zároveň může být omezení možnosti podstoupit interrupci porušením **článku 3 Úmluvy**, který garantuje absolutní právo, že nikdo nesmí být **mučen** nebo podroben **nelidskému** či **ponižujícímu zacházení**.

Zásadní jsou v problematice interrupcí dále rozsudky ESLP např. ve věci Tysiác proti Polsku⁴⁹ a P. a S. proti Polsku⁵⁰, jak již bylo uvedeno v úvodu této práce. Dále poté rozsudky ve věci R.R. proti Polsku⁵¹, Z. proti Polsku⁵², A, B a C proti Irsku⁵³ a Open Door a Dublin Well

⁴⁷ Rozhodnutí EKLP ze dne 13. května 1980, *X. proti Spojenému království*, č. 8416/79, bod 22.

⁴⁸ Tamtéž, bod 19–20

⁴⁹ Rozsudek ESLP ze dne 20. března 2007, *Tysiác proti Polsku*, č. 5410/03.

⁵⁰ Rozsudek ESLP ze dne 30. ledna 2013, *P. a S. proti Polsku*, č. 57375/08.

⁵¹ Rozsudek ESLP ze dne 26. května 2011, *R.R. proti Polsku*, č. 27617/04.

⁵² Rozsudek ESLP ze dne 13. února 2013, *Z. proti Polsku*, č. 46132/08.

⁵³ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05.

Woman proti Irsku,⁵⁴ přestože v tomto případě se jednalo zejména o porušení článku 10 Úmluvy, nicméně v souvislosti s interrupcemi a jejich zákazem. Tyto rozsudky jsem zvolila na základě jednoho kritéria, kterým bylo fulltextové vyhledávání v databázi ESLP pojmu „**abortion**“. Následně jsem výsledky očistila o případy, které interrupci zmiňují, ale není podstatou sporu (Babiarz proti Polsku⁵⁵, McFarlane proti Irsku⁵⁶), rozsudky týkající se jiných aspektů interrupce, než je přístup k interrupci (například interrupce je vyžadována otcem dítěte I. S. proti Německu⁵⁷ nebo informace o interrupci jako součást zdravotní dokumentace Mockuté proti Litvě⁵⁸) a případy, u kterých ESLP vyslovil nepřipustnost nebo byly vyškrtuty. Vzniklo mi tak v podstatě neúčelné druhé kritérium, kterým byla země, proti které se řízení vedlo, tedy Polsko a Irsko.

2.3.1 Tysiãc proti Polsku

První z výše uvedených případů Tysiãc proti Polsku se zabýval stížností paní Tysiãc, která potřetí otěhotněla a již před tímto těhotenstvím trpěla krátkozrakostí. Polská právní úprava v případě ohrožení života nebo zdraví umožňuje výjimku z obecného zákazu provádění interrupcí, jelikož se jedná o výjimku, která zůstala nálezem K 1/20 nedotčena. Na druhou stranu je potřeba mít dvě osvědčení o existenci těchto důvodů.⁵⁹ Paní Tysiãc získala jedno osvědčení od své praktické lékařky, protože hrozilo protržení dělohy, ke kterému by mohlo dojít v důsledku dvou předchozích porodů císařským řezem. Interrupce ji nebyla umožněna a její zrak se po porodu ještě více zhoršil. Dle Molka, ESLP v rozsudku nepřímo žádal polskou vládu, aby právní úprava byla vstřícnější k interrupcím na žádost,⁶⁰ s tímto závěrem se však nemohu ztotožnit, jelikož výše uvedené zdravotní potíže paní Tysiãc zjevně naplňují polským právem uznané výjimky a z rozsudku nelze tento závěr vyčíst. Navíc z publikace neplyne, zda je „žádost“ myšlena ve smyslu interrupce v jiných případech, než jsou zdravotní důvody, nebo obecně žádost o interrupci.

Federation for Women and Family Planning (dále jen „FEDERA“) vyjádřila svou obavu o působení **tzv. mrazivého efektu**,⁶¹ který ovlivňuje provádění interrupcí v Polsku, jelikož je

⁵⁴ Rozsudek pléna ESLP ze dne 29. října 1992, *Open Door a Dublin Well Woman proti Irsku*, č. 14234/88 a 14235/88.

⁵⁵ Rozsudek ESLP ze dne 10. dubna 2017, *Babiarz proti Polsku*, č. 1955/10.

⁵⁶ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 10. září 2010, *McFarlane proti Irsku*, č. 31333/06.

⁵⁷ Rozsudek ESLP ze dne 13. října 2014, *I. S. proti Německu*, č. 31021/08.

⁵⁸ Rozsudek ESLP ze dne 27. února 2018, *Mockuté proti Litvě*, č. 66490/09.

⁵⁹ Rozsudek ESLP ze dne 20. března 2007, *Tysiãc proti Polsku*, č. 5410/03, bod 104.

⁶⁰ MOLEK, Pavel. *Základní práva. Svazek první – Důstojnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 48.

⁶¹ Rozsudek ESLP ze dne 20. března 2007, *Tysiãc proti Polsku*, č. 5410/03, bod 114.

zde přítomna hrozba v podobě trestní odpovědnosti, která může lékaře od provedení interrupce odradit. ESLP jeho existenci potvrdil.⁶² Dále se ESLP konstatováním existence výjimek umožňující ženám interrupci v souladu se zákonem o plánování rodičovství šikovně **vyhnul** odpovědi na otázku, zda Úmluva garantuje právo na interrupci.⁶³

Z hlediska pozitivních závazků je pak důležité, že ESLP označil za **nedostatečnou** možnost následného vyvození odpovědnosti a navazující povinnosti k **náhradě škody** u lékařů, kteří měli v souladu s vnitrostátním právem interrupci umožnit. Proto Polsko nenaplnilo své pozitivní závazky, tj. zajistit účinnou ochranu práva na soukromý život paní Tysiąc.⁶⁴

2.3.2 R. R. proti Polsku

V případě R.R. proti Polsku vyslovil ESLP stejně jako v případě Tysiąc, že v Polsku chybí k naplnění pozitivních závazků plynoucích z práva na soukromý život ze strany státu účinné mechanismy, které by umožnily ženám podstoupit interrupci. V tomto případě absentoval přístup k diagnostice poškození plodu.⁶⁵

Na rozdíl od případu paní Tysiąc čekala slečna R. R. dítě, které vykazovalo znaky poškození plodu. Později bylo genetickými testy potvrzeno, že plod trpí Turnerovým syndromem, nicméně tento závěr byl konstatován až ve chvíli, kdy plod již byl schopen přežít mimo tělo matky, a proto už nebylo možné interrupci provést v souladu s článkem 4a odst. 2 věta první zákona o plánování rodičovství. Později se stěžovatelce narodila holčička s Turnerovým syndromem.⁶⁶ ESLP v případě R.R. shledal porušení článku 3 Úmluvy, protože stěžovatelce bylo odepřeno provedení genetických testů, ačkoli byly tyto testy po celou dobu k dispozici a měla na ně zákonný nárok. Podle ESLP tak byla stěžovatelka ponížena.⁶⁷

ESLP se rovněž tak jako ve věci Tysiąc zabýval tzv. mrazivým efektem.⁶⁸ Zároveň zde ESLP zmínil, že ve státech Rady Evropy se řeší střet protichůdných práv matky a plodu tak, že se umožňuje **větší přístup k potratům**.⁶⁹ ESLP rozebral v rozsudku také výhradu svědomí,⁷⁰ jelikož se této otázce věnoval i v rozsudku P. a S. proti Polsku, rozeberu ji u tohoto případu viz níže.

⁶² Rozsudek ESLP ze dne 20. března 2007, *Tysiąc proti Polsku*, č. 5410/03, bod 116

⁶³ Tamtéž, bod 104

⁶⁴ Tamtéž, bod 128, 129

⁶⁵ Rozsudek ESLP ze dne 26. května 2011, *R.R. proti Polsku*, č. 27617/04, bod 208–209.

⁶⁶ Tamtéž, bod 37 a 43

⁶⁷ Tamtéž, bod 155–160

⁶⁸ Tamtéž, bod 193; obdobně rozsudek ESLP ze dne 20. března 2007, *Tysiąc proti Polsku*, č. 5410/03, bod 116.

⁶⁹ Tamtéž, bod 186

⁷⁰ Tamtéž, bod 206

2.3.3 P. a S. proti Polsku

Další z významných případů vedených proti Polsku se týkal stěžovatelek P. (dcera) a S. (matka). P. byla ve svých 14 letech znásilněna, v důsledku tohoto činu poté otěhotněla. K provedení interrupce státní zástupce vydal certifikát, který byl pro její provedení potřeba. Doktor nemocnice v Lublinu vzal P. ke knězi, který se jí snažil interrupci rozmluvit, zároveň obdržel i její telefonní číslo a prostřednictvím SMS ve svém jednání pokračoval. S. byl předložen formulář, ve kterém pro provedení interrupce bylo potřeba souhlasit s tím, že interrupce může vést ke smrti P. Dále nemocnice zveřejnila tiskovou zprávu, která vedla k šíření informací v médiích na státní i místní úrovni. Vůči S. byla podán návrh na zbavení rodičovských práv na základě údajného tlaku na dceru, aby interrupci podstoupila. Výsledkem oproti výše popsaným případům bylo provedení interrupce v nemocnici ve Varšavě.

Přestože P. nakonec bylo umožněno interrupci podstoupit, popsaná situace dle ESLP a zároveň i podle mého názoru vedla ke krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení,⁷¹ tedy porušení článku 3 Úmluvy. Jestliže jsou splněny zákonem stanovené podmínky, nemělo by k takovým obstrukcím docházet. Nejdůležitější jsou však z hlediska interrupcí závěry, které v této věci ESLP učinil a podávají alespoň částečně odpověď na otázky spojené s právem na interrupci a režimem článku 8. ESLP vyslovil, že článek 8 Úmluvy nelze interpretovat tak, že by z něj plynulo právo na interrupci. Na druhou stranu, pokud právní úprava obsahuje zákaz interrupcí, tak poté interrupce, kterou žena vyhledá z důvodu zdraví a pohody, spadá pod režim článku 8 Úmluvy, tedy práva na soukromý život.⁷²

Jak jsem uvedla u případu R. R. proti Polsku, v obou případech ESLP řešil konstrukci aplikace výhrady svědomí. ESLP uvedl, že státy jsou povinny organizovat svůj zdravotní systém způsobem, který zajišťuje, že výhrada svědomí lékařů nebrání pacientům obdržet zdravotní péči, která je jim zaručena zákony.⁷³ Navíc soud zdůraznil, že v souladu s polským právem doktoři, kteří učinili výhradu svědomí, zákrok provést nemusí, ale musí uplatnit mechanismu, v rámci kterého je odmítnutí vyjádřeno. To znamená, že lékař je povinen výhradu svědomí zaznamenat písemně do zdravotní dokumentace pacienta a má povinnost pacienta odeslat za jiným lékařem, který zákrok provede.⁷⁴

⁷¹ Rozsudek ESLP ze dne 30. ledna 2013, *P. a S. proti Polsku*, č. 57375/08, bod 75.

⁷² Tamtéž, bod 96

⁷³ Tamtéž, bod 106

⁷⁴ Tamtéž, bod 107

2.3.4 Z. proti Polsku

Oproti třem výše popsaným případům se Z. proti Polsku neuvádí⁷⁵ mezi stěžejními rozsudky v oblasti interrupcí. Mám ale za to, že s ohledem na skutkové okolnosti je jeho rozbor také velmi důležitý. Y. byla dcera Z., která pravděpodobně v důsledku neprovedení potřebného vyšetření zemřela. Y. byla diagnostikována ulcerózní kolitida krátce poté, co otěhotněla. Od té doby prakticky až do své smrti byla hospitalizována v různých nemocnicích. Hlavní námitkou bylo odmítnutí provést úplnou endoskopii ze strany lékaře. Z. kritizovala, že doktor vyjádřil **výhradu svědomí**, nicméně ji neformalizoval poznamenáním do zdravotní dokumentace nebo odkázáním na jiného doktora, který by zákrok provedl.⁷⁶ ESLP uzavřel, že nezjistil, zda bylo toto tvrzení opodstatněné.⁷⁷ Soud stejně jako v předchozích případech zdůraznil absenci efektivních **procedurálních mechanismů**, které by umožnily stanovit, zda jsou splněny podmínky pro zákonnou interrupci.⁷⁸ ESLP nakonec shrnul, že neexistuje důkaz, že byla úmyslně odmítnuta řádná lékařská péče z důvodu těhotenství, která byla v tomto případě namítána.⁷⁹

2.3.5 A, B a C proti Irsku

Tento případ se zabýval stížnostmi tří žen, které namítaly v souvislosti s podstoupenou interrupcí porušení jejich práv chráněných Úmluvou. Stěžovatelka A otěhotněla nechtěně, jelikož se domnívala, že její partner je **neplodný**. Interrupci chtěla podstoupit, jelikož v průběhu předchozích čtyř těhotenství trpěla depresemi a nyní se s nimi také potýkala, zároveň byla alkoholička. Bála se však vyhledat pomoc v Irsku, kde by ji poskytli více informací. Rozhodla se proto odjet do Anglie a podstoupit interrupci tam, po cestě zpět začala krvácet a musela být hospitalizována. Tvrdila, že i po propuštění dále krvácela a trpěla bolestmi několik týdnů.⁸⁰

Stěžovatelka B otěhotněla, přestože si vzala nouzovou antikoncepci, tzv. „pilulku po“. Bylo u ní riziko, že její těhotenství je **mimoděložní**. Ještě před jejím odjezdem na interrupci do

⁷⁵ RADA EVROPY. *1443rd meeting, 20-22 September 2022 (DH): H46-10 Tysiqc and R.R. (Application Nos. 5410/03, 27617/04), P. and S. (Application No. 57375/08) v. Poland* [online]. Coe.int, 22. září 2022 [cit. 20. února 2023]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a7f424; obdobně v komentářové literatuře.

⁷⁶ Rozsudek ESLP ze dne 13. února 2013, *Z. proti Polsku*, č. 46132/08, bod 25.

⁷⁷ Tamtéž, bod 109

⁷⁸ Tamtéž, bod 110

⁷⁹ Tamtéž, bod 134

⁸⁰ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, bod 13-17.

Londýna bylo zjištěno, že její těhotenství mimoděložní není. Po provedené interrupci se potýkala s krevními sraženinami, ale pomoc vyhledala až po dvou týdnech, jelikož se obávala, že podstoupení interrupce nebylo zákonné.⁸¹

Poslední stěžovatelka C měla 3 roky před otěhotněním **rakovinu**. Na počátku těhotenství podstoupila testy kvůli své diagnóze rakoviny, které nebylo vhodné provádět, pokud je žena těhotná. C o svém stavu v době testů nevěděla. Jakmile zjistila, že je těhotná, okamžitě se snažila s doktorem konzultovat vliv těhotenství na svůj zdravotní stav a případný vliv testů na plod. Měla za to, že jí nebylo poskytnuto dostatečné množství informací, a navíc nastavení irské právní úpravy mělo v tomto mrazivý efekt. Vyhledala si tedy informace na internetu a z důvodu nejistoty dopadů se rozhodla pro interrupci v Anglii. Přestože chtěla použít tzv. potratovou pilulku, byla nucena vyčkat a podstoupit později chirurgickou interrupci.⁸²

ESLP po zjištění dalších informací dospěl k závěru, že A podstoupila interrupci ze zdravotních důvodů, B pro svou pohodu a C kvůli riziku pro její život.⁸³ Soud zároveň uznal psychickou zátěž pro všechny tři, jestliže interrupce v Irsku odporovala hlubokým morálním hodnotám většiny irského lidu, navíc jestliže jejich jednání bylo (A, B) nebo mohlo být (C) závažným trestným činem s možností doživotního trestu odnětí svobody. Na druhou stranu Irsko umožňovalo podle Třináctého dodatku k Ústavě vycestovat do zahraničí a tam interrupci podstoupit.⁸⁴

Nyní se zaměřím na to, k jakým závěrům ESLP ve věci došel. ESLP konstatoval, že právní úprava regulující interrupce se dotýká sféry soukromého života, ale článek 8 Úmluvy nemůže být interpretován tak, že těhotenství a jeho ukončení **patří výhradně** k soukromému životu, je to dáno tím, že v těhotenství se soukromý život matky úzce pojí s vyvíjejícím se plodem. Proto článek 8 musí být vážen s ostatními konkurenčními právy a svobodami, včetně těch, které náleží nenarozenému dítěti.⁸⁵ ESLP zde poněkud nevhodně uvádí, že: „*Article 8 cannot be interpreted as meaning that pregnancy and its termination pertain **uniquely** to the woman's private life.*“⁸⁶ Jelikož poté ve svém výkladu pokračuje v tom smyslu, že: „*The woman's right to respect for her private life must be weighed against other competing rights and freedoms invoked including those of the unborn child.*“⁸⁷ ESLP tak nejspíše chtěl říct, že

⁸¹ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, bod 18-21.

⁸² Tamtéž, bod 22-26

⁸³ Tamtéž, bod 125

⁸⁴ Tamtéž, bod 126 a 131

⁸⁵ Tamtéž, bod 213

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ Tamtéž

právo matky na soukromý život není absolutní a je třeba jej poměřovat s dalšími konkurenčními právy a hodnotami.

Zároveň nelze článek 8 vykládat ani tak, že by přiznávalo právo na interrupci. Na druhou stranu, pokud vnitrostátní právní úprava zakazuje interrupce a žena vyhledá interrupci ze zdravotních důvodů nebo pro svou pohodu, pak tyto případy pod rozsah práva na respektování soukromého života spadají.⁸⁸ Z toho vyplývá i další závěr, že ne každá právní úprava interrupcí musí nutně zasahovat do práv matky dle článku 8 Úmluvy.⁸⁹

Poněkud zarážející bylo provedené poměrování práv ze strany ESLP. ESLP uvedl, že spravedlivá rovnováha mezi ochranou legitimního cíle – **morálky** a ochrany nenarozeného života, je možnost **vycestovat** za interrupcí do zahraničí.⁹⁰ Na základě těchto argumentů Soud neshledal, že by v případě stěžovatelky A a stěžovatelky B došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Naopak tomu bylo u stěžovatelky C a stejně jako v Polsku ESLP shledal nesplnění pozitivních závazků ze strany státu při zajištění efektivního respektování soukromého života C v podobě právní úpravy zajišťující procedurální mechanismy při zkoumání, jestli došlo ke splnění zákonných podmínek pro provedení interrupce.⁹¹ ESLP podotkl, že **lékařská konzultace** nebo možnost **soudního sporu** v tomto směru **nejsou dostatečnými** a účinnými postupy.⁹² Tím došlo k nedostačující implementaci práva na interrupci v případě ohrožení života ženy zaručeného irskou Ústavou v článku 40.3.3 a vznikl tak nápadný rozpor mezi teoreticky zákonnou interrupcí a realitou jeho aplikace.⁹³ Zároveň ESLP upozornil, že státy mají široký prostor pro zvážení okolností povolujících interrupci, jejich právní rámec však musí být vytvořen koherentním způsobem.⁹⁴

Za nutné považují uvést i názory částečně disentujícího stanoviska soudců Rozakis, Tulkens, Fura a dalších. Ti poznamenávají, že v evropských státech panuje konsenzus, že matky právo na život včetně jejího zdraví a pohody jsou více hodnotné než život nenarozeného dítěte, a vytýkají soudu, že nevzal tento konsenzus ve prospěch interrupcí v úvahu. Podle nich by tak měl být výše popsaný prostor pro uvážení omezen a judikatura ESLP by měla sjednotit evropskou právní úpravu s ohledem na tento konsenzus.⁹⁵ Jak uvádí Kratochvíl, A, B a C proti

⁸⁸ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, bod 214.

⁸⁹ Tamtéž, bod 216; „*that not every regulation of the termination of pregnancy constitutes an interference with the right to respect for the private life of the mother*”

⁹⁰ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, bod 241

⁹¹ Tamtéž, bod 267-268

⁹² Tamtéž, bod 263

⁹³ Tamtéž, bod 264

⁹⁴ Tamtéž, bod 249

⁹⁵ Částečně odlišné stanovisko soudců Rozakis, Tulkens, Fura, Hirvelä, Malinverni a Poalelungi v rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05.

Irsku je v praxi ESLP jedinou výjimkou, která přes konsenzus **prostor pro uvážení neuzítala**.⁹⁶ V konkurujícím názoru pak soudce Lopéz Guerra, ke kterému se připojil soudce Casa Devall, podotýká, že nelze vyloučit v jiných budoucích případech ohrožení zdraví nebo pohody matky, že zákaz bude nepřiměřený a bude přesahovat míru uvážení, čímž dojde k porušení článku 8 Úmluvy.⁹⁷

2.3.6. Open Door a Dublin Well Woman proti Irsku

Přestože se tento případ týká pouze interrupcí, začlením jej jen okrajově, jelikož po konstatování, že byl porušen článek 10 Úmluvy, už ESLP nijak blíže neřešil další námitky, které byly vzneseny. Open Door a Dublin Well Woman byly společnosti, které v Irsku **poskytovaly** těhotným ženám **informace o interrupcích** mimo jurisdikci Irska. Toto jednání jim bylo irským soudem **zakázáno**. ESLP dospěl k závěru, že absolutní zákaz poskytovat tyto informace je nepřiměřený.⁹⁸ Open Door tvrdila, že odepření přístupu k informacím o možnostech interrupce v zahraničí je zásahem do práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy.⁹⁹ Soud však nepovažoval za nutné se námitkou zabývat vzhledem k tomu, že již konstatoval porušení práva na svobodu projevu.¹⁰⁰

⁹⁶ KRATOCHVÍL, Jan. Základní principy výkladu a aplikace Úmluvy. In: KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 91.

⁹⁷ Konkurující stanovisko soudců Lopéz Guerra a Casadevall v rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05.

⁹⁸ Rozsudek pléna ESLP ze dne 29. října 1992, *Open Door a Dublin Well Woman proti Irsku*, č. 14234/88 a 14235/88, bod 73.

⁹⁹ Tamtéž, bod 81

¹⁰⁰ Tamtéž bod 83

2.4 Právo na interrupci v Polsku

Ústava Polské republiky upravuje právo na soukromý život v článku 47, ten stanoví, že: „Každý má právo na ochranu svého soukromého a rodinného života, cti a dobrého jména a právo rozhodovat o svém osobním životě.“¹⁰¹ Při pohledu na článek 47 je tak patrné, že byla zvolena obdobná dikce polské Ústavy, jakou obsahuje článek 10 Listiny v České republice. Na druhou stranu na zákonné úrovni je právo na interrupci v Polsku od roku 1993, po přijetí zákona o plánování rodičovství, jedno z **nejpřísnějších v Evropě**.¹⁰² Výjimku tvořila pouze irská právní úprava.¹⁰³ Dokonce od roku 2018 je polská právní úprava ta nejprísnejší, přestože byla v roce 2021 ještě více zpřísněna. Po proběhlém referendu v Irsku v roce 2018 je totiž nově nyní možné v Irsku provádět interrupce na žádost do 12. týdne těhotenství.¹⁰⁴

Zákon o plánování rodičovství pracuje se zásadou, že právo na život má každý člověk od početí, a právní subjektivitu má tudíž i nasciturus.¹⁰⁵ Restriktivní právní úprava byla ještě více dvakrát zpřísněna ze strany polského Ústavního tribunálu jako negativního zákonodárce. Poprvé tomu bylo v roce 1997, kdy polský Ústavní tribunál konstatoval, že potrat z důvodů materiálních či osobních těžkostí je v rozporu s polskou Ústavou. Jak jsem již nastínila výše, takto nastavená právní úprava však byla s platností od 27. ledna 2021 ještě více zpřísněna, a to na podkladě nálezu K 1/20, ve kterém bylo rozhodnuto, že interrupce z důvodu poškození plodu je protiústavní. Konkrétně je dle polského Ústavního tribunálu v rozporu s článkem 38 polské Ústavy,¹⁰⁶ tedy s ustanovením upravujícím právo na život.

V Polsku je tak nyní možná interrupce z následujících důvodů, které jsou upraveny v článku 4a odst. 1 zákona o plánování rodičovství – 1. těhotenství ohrožuje život nebo zdraví matky a 2. existuje důvodné podezření, že těhotenství je následkem trestného činu.¹⁰⁷

Je třeba podotknout, že jak bylo zjištěno v níže uvedené studii, přísná potratová právní úprava nemá vliv na pokles počtu provedených interrupcí. V daném případě výzkumníci mimo

¹⁰¹ Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Ústava Polské republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf>.

¹⁰² BUCHOLC, Marta. Abortion law and human rights in Poland: The closing of the jurisprudential horizon. *Hague Journal on the Rule of Law*, 2022, roč. 14, č. 1 s. 74.

¹⁰³ DWORKIN, Ronald. *Life's dominion: an argument about abortion, euthanasia, and individual freedom*. Vintage, 2011, s. 4.

¹⁰⁴ Třicátý šestý dodatek k Ústavě Irska z roku 2018. Dostupné z: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/ca/36/enacted/en/html>.

¹⁰⁵ ZIMEK, Josef. *Právo na život*. Brno: Masarykova univerzita, s. 23.

¹⁰⁶ Nález polského Ústavního tribunálu ze dne 22. října 2020, sp. zn. K 1/20.

¹⁰⁷ Dz.U. 1993 NR 17 poz. 78, zákon o plánování rodičovství, ochraně lidského plodu a podmínkách ukončení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů, článek 4a odst. 1. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930170078/U/D19930078Lj.pdf>.

jiné zjišťovali, zda má přísnost právní úpravy vliv na počet interrupcí provedených z důvodu poškození plodu. Výsledkem studie bylo, že přísná právní úprava nemá vliv na počet interrupcí z důvodu vady plodu. Naopak došlo v průběhu let ke zvýšení tohoto počtu, což je ale odůvodněno pokrokem v oblasti prenatalní diagnostiky vad plodu.

Tento závěr byl prokázán ve srovnávací studii na případu Polska a Velké Británie, kde ve Velké Británii je celkově provedeno zhruba 200 000 interrupcí za rok oproti Polsku, kde do roku 2021 to bylo zhruba 1 000 umělých přerušení těhotenství ročně. V Polsku v roce 2018 na 1 076 provedených interrupcí připadlo 1 050 interrupcí z důvodu vady plodu, ve Velké Británii to bylo z 205 295 celkem 3 269 interrupcí,¹⁰⁸ čísla provedených interrupcí z důvodu vady plodu jsou tudíž po přepočtu na obyvatele velmi podobná, jelikož Polsko má 37,97 milionů obyvatel¹⁰⁹ a Velká Británie 66,8 milionů obyvatel.¹¹⁰ Přestože oba státy tedy mají odlišnou potratovou politiku, počet interrupcí z důvodu vady plodu na obyvatele je obdobný. Restrikce právní úpravy tak dopadá na jiné důvody pro podstoupení interrupce.

¹⁰⁸ ZARĘBA, Kornelia a kol. The Influence of Abortion Law on the Frequency of Pregnancy Terminations—A Retrospective Comparative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2021, roč. 18, č.8, s. 9.

¹⁰⁹ O'NEILL, Aaron. *Poland: Total population from 2017 to 2027* [online]. Statista.com, 7. prosince 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/263750/total-population-of-poland/>.

¹¹⁰ PLECHER, H. *Total population of the United Kingdom (UK) from 2015 to 2025* [online]. Statista.com, 6. ledna 2023. [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/263754/total-population-of-the-united-kingdom/>.

2.5 Shrnutí

V druhé kapitole diplomové práce jsem se věnovala právu na soukromý život matky. Nejprve jsem uvedla, jak je právo na soukromý život koncipováno, tedy pouze jako demonstrativní výčet dílčích práv, a že je možné v tomto kontextu hovořit i o právu na soukromí, které je však oproti právu na soukromý život užší, nicméně ve výsledku lze z obou dovodit stejný rozsah práv. Teoretické odlišení poskytuje judikatura Ústavního soudu a ESLP.

Následně jsem se zabývala právní úpravou v Listině, zejména v článku 10 odst. 2 včetně judikatury Ústavního soudu k tomuto základnímu právu, která poukazuje na jeho roztržičnost, ale zároveň stanovuje, že výčet práv v Listině spadající pod právo na soukromý život není konečný. Poté jsem se věnovala samotnému právu na interrupci, které je ovlivňováno medicínskými, filozofickými, etickými a zejména hlavně náboženskými faktory, které ovlivňují vnitrostátní právní úpravu států, včetně rezoluce Evropského parlamentu z července 2022. V této rezoluci poslanci Evropského parlamentu požadují zakotvení práva na bezpečnou a zákonnou interrupci do Listiny základních práv Evropské unie.

Další podkapitolu jsem zaměřila na mezinárodní právní úpravu. Nejvíce jsem se věnovala judikatuře ESLP v oblasti práva na interrupci zaměřenou na Polsko a dále poté na Irsko, které mělo až do roku 2018 velmi restriktivní právní úpravu interrupcí. Z judikatury vyplývá, že právo na interrupci se dotýká práva na soukromý život matky. Obecně však nelze říci, že článek 8 Úmluvy garantuje právo na interrupci, ale jestliže je interrupce ve státě zakázána, potom v případech, kdy je vyhledána z důvodu zdraví a pohody, spadá taková interrupce pod rozsah článku 8. Zároveň lze uzavřít, že státy s restriktivní právní úpravou mají obecně problém naplňovat pozitivní závazky ve smyslu účinně nastavené právní úpravy tak, aby mohlo být osvědčeno, zda je splněn nárok na zákonnou interrupci.

Na závěr jsem zmínila problematiku práva na interrupci v Polsku, včetně změn plynoucích z rozhodnutí polského ústavního tribunálu K 1/20. Tímto rozhodnutím došlo ke zrušení článku 4a odst. 1 bod 2 zákona o plánování rodičovství ke dni 27. ledna 2021, který umožňoval interrupci z důvodu vady plodu.

3 Právo na život

3.1 Právo na život obecně

Česká republika jako demokratický právní stát je založena, jak stanoví preambule k Ústavě České republiky¹¹¹ (dále jen „Ústava“), na účtě k lidským právům. Listina základních práv a svobod je poté součástí ústavního pořádku ČR (čl. 3 a čl. 112 odst. 1 Ústavy). Z hlediska systematiky Listina řadí právo na život do II. hlavy, oddílu 1., tudíž na samotný počátek jednotlivých práv, hned za obecná ustanovení a článek 5, do článku 6 Listiny. V návaznosti na téma této diplomové práce je nejdůležitější odstavce první tohoto ustanovení, který stanoví: „*Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*“

Právo na život je označováno jako nejdůležitější lidské právo, respektive právo nejzákladnější nebo také právo nejvyšší. Důvodová zpráva k Listině uvádí, že se jedná o elementární právo člověka.¹¹² Právě z důvodu jeho zvláštního významu je **systematicky** zařazeno v Listině základních práv a svobod **na začátek** katalogu práv. Hlavní odlišnost od ostatních práv má právo na život v tom, že jeho porušení vede zpravidla ke **smrti**, kterou již není možné odčinit.¹¹³ Na druhou stranu je právo na život aplikováno, jak vyplývá z praxe ESLP, i při **vážném ohrožení života** (např. Makaratzis proti Řecku¹¹⁴).¹¹⁵ Mimořádné postavení tohoto základního práva potvrzuje ve své publikaci například Klíma, který uvádí, že právo na život předchází jiným právům, což právě dokazuje jeho specifičnost, jelikož k tomu, aby se fyzická osoba stala členem společnosti, je potřeba, aby se nejprve narodila.¹¹⁶

Lidský život je právem chráněným zájmem, respektive hodnotou, které je prostřednictvím práva na život poskytována ochrana.¹¹⁷ Přestože právo na život je nejen pozitivním, ale zejména i přirozeným právem, a mělo by se tak jednat o nesporné téma vycházející z podstaty lidského bytí, vyvolává právo na život řadu sporných otázek. V této souvislosti lze identifikovat základní kontroverzní téma, jak již bylo uvedeno v úvodu této práce

¹¹¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹² PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 1999. s. 350. Dostupné z: databáze Kramerius pro VŠ Národní knihovny ČR.

¹¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, bod 40.

¹¹⁴ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 20. prosince 2004, *Makaratzis proti Řecku*, č. 50385/99.

¹¹⁵ KRATOCHVÍL, Jan. Právo na život In: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 224.

¹¹⁶ KLÍMA, Karel. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 44.

¹¹⁷ NECHVÁTALOVÁ, Lucie. Právo na život. In: HUSSEINI, Faisal. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2021. s. 207.

a kapitole č. 1, v souvislosti s narozením je to otázka interrupce. Právo na interrupci a faktory ovlivňující právní úpravu vnitrostátních právních řádů jsem blíže popsala v podkapitole č. 1.1.

Při vymezení práva na život je potřeba se zaměřit na otázku, kdo je **nositelem** tohoto základního práva. Dikce Listiny stanovuje, že „každý“ má právo na život. Originárními subjekty jsou tedy všechny **fyzické osoby**,¹¹⁸ bez ohledu na to, zda se jedná o cizince, osobu bez státní příslušnosti nebo občana ČR. Na druhou stranu Ústavní soud ve své judikatuře odmítl, že by nositelem práva na život mohla být právnická osoba.¹¹⁹ Zbývá tak posoudit, zda nenarozené dítě je nositelem práva na život a spadá tak pod rozsah jím poskytované ochrany.

Nechvátalová dochází k závěru, že „v zásadě nelze plod v těle ženy, považovat za nositele práva na život.“¹²⁰ Její postoj se jeví logický především s ohledem na větu druhou článku 6 odst. 1 Listiny, ze které je patrné, že život nenarozeného dítěte je sice ústavně chráněnou hodnotou, nicméně míra ochrany nedosahuje takové intenzity jako u nositele práva na život. Ústavodárce, jak plyne ze zpravodajské zprávy, navíc při přijímání Listiny odmítl návrhy znějící: „Právo každého se narodit“ a „Lidský život je hodný ochrany od početí“.¹²¹ Tyto návrhy byly považovány nevynutitelné.¹²² Kratochvíl v této souvislosti podotýká, že věta druhá článku 6 odst. 1 je „originální česko-slovenský příspěvek světové ústavnosti“,¹²³ jelikož není inspirován zahraniční právní úpravou.

Otázku, zda je nenarozené dítě subjektem práva na život, řeší například Ústavní soud ve svém nálezu I. ÚS 1565/14,¹²⁴ a proto lze s Nechvátalovou jediné souhlasit. ÚS zde nejprve poukazuje na závěry ESLP ve věci A, B a C proti Irsku,¹²⁵ že nenarozené dítě není subjektem práv v Úmluvě, a poté uvádí, že dle něj i kdyby nebylo subjektem, tak v průběhu porodu je život nenarozeného dítěte hodnotou chráněnou ústavním pořádkem. Je tak při užití jazykového výkladu patrné, že i Ústavní soud nepřiznává nasciturovi postavení subjektu práva na život.

¹¹⁸ NECHVÁTALOVÁ, Lucie. Právo na život. In: HUSSEINI, Faisal. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2021. s. 207.

¹¹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2008, sp. zn. III. ÚS 3188/07.

¹²⁰ NECHVÁTALOVÁ, Lucie. Právo na život. In: HUSSEINI, Faisal. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2021. s. 209.

¹²¹ ŠEVČÍK, Vlastimil. Zpráva společného zpravodaje výboru Sněmovny národů Federálního shromáždění. In: PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 1999. s. 360. Dostupné z: databáze Kramerius pro VŠ Národní knihovny ČR.

¹²² NECHVÁTALOVÁ, Lucie. Právo na život. In: HUSSEINI, Faisal. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2021. s. 208.

¹²³ KRATOCHVÍL, Jan. *Právo na život*. In: KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 397.

¹²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14.

¹²⁵ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05.

3.2 Počátek života

Pro rozsah ochrany, který právo na život poskytuje, jsou stěžejní dva okamžiky. Jde o **narození** a **smrt**, které vytyčují začátek a konec působení ochrany práva na život. Existují různé názory na to, kdy k momentu narození dochází. Trestní právo vychází z předpokladu, že plod se stává člověkem okamžikem počátku porodu¹²⁶, kdy za počátek porodu se dříve považovaly první porodní bolesti, tuto koncepci uznává i rakouské právo.¹²⁷ Dnes je již uznáván názor, že počátek porodu je dán ve chvíli, kdy plod začne opouštět tělo matky. Z ústavněprávního hlediska by měl být okamžikem narození moment, kdy dítě fyzicky opustí tělo matky, ale i zde se najdou odlišné názory.¹²⁸

Nicméně je ještě obtížnější určit, kdy dochází k počátku života. ESLP tuto otázku, stejně jako právní úpravu interrupcí, nechává na **vnitrostátní právní úpravě** jednotlivých států.¹²⁹ V některých státech je za okamžik počátku života považován moment, kdy dojde k oplodnění vajíčka, jinde naopak chvíle, kdy se vajíčko uhnízdí v děloze matky nebo například počátek viability, tzn. dítě je schopno samo přežít mimo tělo matky.¹³⁰ Okamžik životaschopnosti je užíván některými státy anglosaské právní kultury, nicméně sám o sobě je tento pojem nejasný,¹³¹ není tak příliš vhodným řešením nastolené otázky, kdy začíná život.

3.3 Mezinárodněprávní úprava

Právo na život bylo jedno z prvních práv, která byla zakotvena v mezinárodním právu.¹³² Česká právní úprava vychází z mezinárodněprávní úpravy. Nejdůležitějšími mezinárodními dokumenty jsou Všeobecná deklarace lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

Článek 2 odst. 1 Úmluvy stanoví: „*Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě...*“. Mezinárodní pakt o občanských a politických

¹²⁶ KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1998, s. 9.

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ NECHVÁTALOVÁ, Lucie. Právo na život. In: HUSSEINI, Faisal. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2021. s. 210.

¹²⁹ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 25. června 2015, Lambert a další proti Francii, č. 46043/14, bod 144

¹³⁰ ŠAVELKOVÁ, Jana. *Kdo má právo na život* [online]. Em.muni.cz, 5. února 2013 [cit. 30. října 2022]. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/tema/3391-kdo-ma-pravo-na-zivot>.

¹³¹ KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1998, s. 9.

¹³² DRAGNE, Luminita, BALACEANU, Cristina Teodora. The right to life – a fundamental human right. *Social Economic Debates*, 2013, roč. 2, č. 2, s. 65.

právem upravuje právo na život v článku 6 a Všeobecná deklaráce lidských práv v článku 3. Všechny uvedené dokumenty nepojednávají, na rozdíl od Listiny, o otázce lidského života před narozením a zužují svou dikci pouze na právo každého na život. Zároveň tyto dokumenty ani nijak nereflektují v souvislosti s právem na život otázku interrupcí.¹³³

ESLP již v několika případech řešil výklad, respektive rozsah poskytované ochrany článkem 2 Úmluvy. Velký senát ESLP **nedal odpověď** v případě *Vo* proti Francii,¹³⁴ zda je nenarozené dítě osobou požívající ochranu dle článku 2 Úmluvy. Odpovědi se vyhnul s poskytnutím závěru, že otázka, jestli má být nasciturus osobou, kterou chrání článek 2, je v rukou každého státu, a její úprava je ponechána na jeho uvážení. Zároveň, jak jsem už uvedla v předchozí kapitole, z rozhodnutí EKLP ve věci *X.* proti Spojenému Království vyplývá požadavek na **garanci práva matky na interrupci** v případě, že je **ohrožen její život**. Tento závěr reflektuje ochranu života matky a vyplývá z jejího práva na život.¹³⁵

3.4 Polská právní úprava

Právo na život je v polské Ústavě upraveno v článku 38. Ustanovení tohoto článku zní: „*Polská republika zajistí každému člověku právní ochranu života.*“¹³⁶ Polská Ústava tak na rozdíl od článku 6 Listiny v otázce nenarozeného dítěte mlčí a přejímá tak optiku článku 2 Úmluvy. Stejně jako v České republice při schvalování Listiny i při přijímání polské Ústavy bylo navrhováno znění „ochrana života od početí“. Tento návrh byl však zamítnut.¹³⁷ Polský Ústavní tribunál však ve své rozhodovací praxi stanovil, že lidský život je hoděn ochrany v **každé jeho fázi** již od početí, tudíž **včetně prenatální fáze** (K 26/96,¹³⁸ shodně i K 1/20¹³⁹). Zároveň ale vyslovil, že přestože se jedná o hodnotu, která podléhá ústavní ochraně, intenzita této ochrany **nemusí být** ve všech fázích života a za všech okolností **stejná**.¹⁴⁰ Poněkud

¹³³ ZIEBERTZ, Hans-Georg, ZACCARIA, Francesco (ed.). *Euthanasia, Abortion, Death Penalty and Religion-The Right to Life and its Limitations. International empirical research.* Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2019, s. 4.

¹³⁴ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 8. července 2004, *Vo* proti Francii, č. 53924/00.

¹³⁵ Rozhodnutí EKLP ze dne 13. května 1980, *X. proti Spojenému království*, č. 8416/79, bod 22, obdobně KRATOCHVÍL, Jan. Právo na život. In: KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 390.

¹³⁶ Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Ústava Polské republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf>.

¹³⁷ Nález polského Ústavního tribunálu ze dne 28. května 1995, sp. zn. K 26/96.

¹³⁸ Tamtéž

¹³⁹ Nález polského Ústavního tribunálu ze dne 22. října 2020, sp. zn. K 1/20, bod 3.2.2.

¹⁴⁰ Nález polského Ústavního tribunálu ze dne 28. května 1995, sp. zn. K 26/96.

zarážející je, že polský Ústavní tribunál rozhodl, aniž by v době rozhodování polská Ústava znala právo na život, jelikož platná prozatímní Ústava neobsahovala listinu základních práv.¹⁴¹

Nicméně, jak vyplývá z odůvodnění nálezu K 1/20 polského Ústavního tribunálu, který téměř znemožnil interrupce v Polsku, polský Ústavní tribunál výslovně přiznal nenarozenému dítěti postavení **subjektu** práva na život. „...nenarozené dítě, jako lidská bytost, má nárok na přirozenou a nezcizitelnou důstojnost osoby – je zákonem uznáváno jako subjekt práv a povinností, který požívá práva na život...“¹⁴²

¹⁴¹ KRATOCHVÍL, Jan. *Právo na život*. In: KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 403.

¹⁴² Tisková zpráva k nálezu polského Ústavního tribunálu ze dne 22. října 2020, sp. zn. K 1/20.

3.5 Shrnutí

Na začátku této kapitoly jsem nejprve obecně představila problematiku práva na život, které je možné označit za nejdůležitější lidské právo. Dále jsem řešila právní úpravu v České republice, tj. každý má právo na život a zároveň sama Listina deklaruje ochranu života před narozením, tato formulace byla originálním příspěvkem v oblasti světové ústavnosti. Následně bylo nezbytné zabývat se tím, kdo je nositelem práva na život. Dospěla jsem k závěru, že pod pojem každý, není možné podřadit nenarozené dítě. Jeho život je jen objektem, který požívá ústavní ochranu. V návaznosti na tuto problematiku bylo třeba stanovit, v jakém okamžiku se dítě narodí a stává se z objektu subjekt. Napříč právními odvětvími se odpověď na tuto otázku liší. V oblasti ústavního práva lze za tento okamžik považovat fyzické opuštění plodu těla matky.

Judikatura ESLP k problematice práva na život a nenarozeného dítěte nedává jasnou odpověď na to, jestli nasciturus je subjektem nebo objektem práva na život a ponechává tuto otázku na uvážení každého státu. V závěru jsem popsala polskou právní úpravu, která na první pohled koresponduje s úpravou v Úmluvě. Tuto jsem doplnila o judikaturu polského Ústavního tribunálu, který nejdříve poskytoval nenarozenému dítěti méně širokou ochranu, jenž limitoval fázi života a okolnostmi. Nicméně nyní ji rozšířil a rozhodl, že nenarozené dítě je subjektem práva na život.

4 Poměrování lidských práv

4.1 Obecně k poměrování lidských práv

Poměrování základních lidských práv je naukou i praxí považováno jako žádoucí způsob řešení konfliktu základních lidských práv. **Omezovat** lze jen **relativní práva**, u kterých je potřeba hledat **hranici**, kdy je ještě omezení ústavní. V opačném případě by se již jednalo o **porušení** daného práva.¹⁴³ V zásadě existují dva důvody, proč je nezbytné právo omezit. Prvním z nich je potřeba omezení, aby ostatní mohli uplatnit svá práva, a druhé je omezení nezbytné pro dosažení cílů společnosti.¹⁴⁴ Přestože je právo na život právem relativním, nelze lidské životy vážit mezi sebou navzájem, jelikož mají vždy stejnou hodnotu.¹⁴⁵ Jak jsem uvedla v kapitole č. 3, v českém právním řádu nenarozené dítě **není subjektem** práva na život. Zároveň jak plyne z judikatury polského Ústavního tribunálu, nasciturus v Polsku na rozdíl od České republiky **právo na život má** a je tudíž jeho subjektem.

Při zaměření na otázku střetu práva na soukromý život a hodnoty života nascitura se řešení této otázky v judikatuře Ústavního soudu v minulosti objevilo jen okrajově. ÚS se poměrováním zabýval v tomto nálezu,¹⁴⁶ kde stanovuje, že „*V situaci, kdy se omezují základní práva matky z důvodu ochrany života a zdraví dítěte, je také nutno trvat na tom, aby takový zásah byl přiměřený.*“¹⁴⁷ Ústavní soud tak zdůrazňuje nutnost **přiměřenosti zásahu** do práv matky. Pro posuzování přiměřenosti se nejčastěji využívá metoda testu proporcionality,¹⁴⁸ který je detailně rozebrán v následující podkapitole č. 4.3. V dalších aspektech je nálezh pro tuto práci v zásadě irelevantní, jelikož se zabývám interrupcí zejména na počátku těhotenství a v tomto případě se jednalo o řešení kolize chráněných hodnot v průběhu porodu.

¹⁴³ BARTOŇ, Michal. Omezování základních práv a soudní přezkum. In: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 86.

¹⁴⁴ BARAK, Aharon. Proportionality and principled balancing. *Law & Ethics of Human Rights*, 2010, roč. 4, č. 1, s. 3.

¹⁴⁵ Rozsudek německého Spolkového ústavního soudu ze dne 15. února 2006, sp. zn. I BvR 357/05 (odst. 38).

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14, bod 84.

¹⁴⁷ Tamtéž

¹⁴⁸ KRATOCHVÍL, Jan. Omezení práv a svobod zaručených v Listině. In: KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 199.

4.2 Pětistupňový test

ESLP ve své judikatuře vymezuje pro některá práva garantovaná Úmluvou tzv. pětistupňový test. Tento test je používán u práv, která obsahují **limitační klauzule**, pomocí nichž lze tato práva omezit při splnění taxativně uvedených podmínek.¹⁴⁹ Mezi tato práva patří článek 8 Úmluvy, a proto jsem jej zařadila vedle testu proporcionality do této kapitoly. V souvislosti s článkem 8 Úmluvy byl pětistupňový test použit například v případě A, B a C proti Irsku¹⁵⁰ ve vztahu ke stěžovatelkám A a B.

Pro aplikaci pětistupňového testu je důležité rozlišit, jestli se v daném případě jedná o negativní anebo pozitivní závazek státu.¹⁵¹ Pětistupňový test je totiž možné aplikovat pouze na závazky negativní.¹⁵² V rámci pětistupňového testu dochází k posouzení toho jestli:¹⁵³

1. Spadá případ pod rozsah některého článku Úmluvy?
2. Zasáhl orgán veřejné moci do tohoto práva?
3. Byl tento zásah zákonný?
4. Sledoval tento zásah některý z legitimních cílů?
5. Byl tento zásah nezbytný v demokratické společnosti?

Při posuzování **prvních dvou** bodů leží důkazní břemeno na **stěžovateli**. Pokud se mu podaří důkazní břemeno unést a prokázat, že zásah orgánu veřejné moci spadá pod rozsah práva chráněného Úmluvou, tak **přechází** důkazní břemeno na daný **stát**, který musí prokazovat zbývající body testu.¹⁵⁴

V souladu s čtvrtým bodem pětistupňového testu je možné zasáhnout do práva na respektování soukromého života pouze na podkladě některého z důvodů uvedených v článku 8 odst. 2 – „...kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo

¹⁴⁹ ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 38.

¹⁵⁰ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, bod 218 a následující.

¹⁵¹ KRATOCHVÍL, Jan. Omezení práv a svobod zaručených v Listině. In: KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 170.

¹⁵² KOSAŘ, David. Omezení práv a svobod zaručených v Úmluvě. In: KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 102.

¹⁵³ BARTOŇ, Michal. Omezování základních práv a soudní přezkum. In: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 89.

¹⁵⁴ KOSAŘ, David. Omezení práv a svobod zaručených v Úmluvě. In: KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 100-101.

ochrany práv a svobod jiných.“ V kontextu této práce jsou tedy relevantní případy omezení v zájmu ochrany **morálky** tak, jako to dovedl ESLP ve zmíněném případě A, B a C proti Irsku.

4.3 Test proporcionality

Proporcionalita v právu představuje **speciální techniku** ústavněprávní argumentace,¹⁵⁵ která je používána napříč téměř celým světem. Vyhnánek test proporcionality ve své publikaci dokonce označil za „nejúspěšnější německý právní vývozní artikl.“¹⁵⁶ V České republice Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 4/94¹⁵⁷ (dále jen „Anonymní svědci“) **poprvé** vymezil jednotlivé kroky testu proporcionality v rámci své rozhodovací praxe. Metodu testu proporcionality dále použiji pro vyřešení kolize práva matky na soukromý život a hodnoty života nenarozeného dítěte v analytické části této práce, proto je potřeba nejprve teoreticky vymezit jeho jednotlivé kroky a dílčí aspekty aplikace jednotlivých kroků. Test proporcionality se klasicky skládá z jednotlivých kritérií tzv. triády, kterými jsou:

- Vhodnost
- Potřebnost
- Přiměřenost (proporcionalita v užším smyslu)

V rámci výše citovaného nálezu však Ústavní soud použil i čtvrté kritérium, tzv. test minimalizace zásahu. Test minimalizace zásahu používá ÚS nejednotně, například v nálezu Anonymní svědci posuzuje ÚS minimalizaci zásahu v rámci kritéria přiměřenosti,¹⁵⁸ v tomto případě se jednalo o řízení o zrušení zákona. Naopak v řízení o ústavní stížnosti používá ÚS test minimalizace zásahu jako samostatnou složku.¹⁵⁹ Mám za to, že je vhodné uvést, že tento test se v rámci judikatury ÚS vyskytuje, ale pro jeho nejednotnost použití jej nebudu v následujícím poměrování kolidujících hodnot aplikovat.

¹⁵⁵ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 22.

¹⁵⁶ VYHNÁNEK, Ladislav. Proporcionalně či jinak? Problém ústavního přezkumu zásahů do sociálních práv. *Časopis pro právní vědu a praxi*, ročník 22, číslo 3, s. 203.

¹⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

¹⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

¹⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 21. března 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01

4.3.1 Vhodnost

Splnění kritéria vhodnosti není zpravidla obtížné,¹⁶⁰ a proto bývá nejsnadněji naplněno. Kritérium vhodnosti představuje zkoumání **poměru** mezi sledovaným **legitimním cílem** a **prostředky** použitými k jeho dosažení. Při jeho testování dochází zejména ke sledování faktických otázek, právní otázky se neposuzují.¹⁶¹ Jeho podstatou je tedy způsobilost zvolených prostředků orgánem veřejné moci dosáhnout určitého legitimního cíle,¹⁶² není však rozhodné, jestli cíle bylo dosaženo, postačí, že za normálních okolností by jej dosaženo bylo.¹⁶³ Pokud by však cíle dosaženo těmito prostředky být nemohlo, jednalo by se o **projev svévole** zákonodárce.¹⁶⁴

4.3.2 Potřebnost

Pokud projdou zvolené prostředky kritériem vhodnosti, následuje posouzení zvolených prostředků z hlediska jejich šetrnosti k dotčenému základnímu právu. Podstatou potřebnosti je stanovení, zda neexistuje **jiný prostředek**, který je taktéž způsobilý dosáhnout legitimního cíle a zároveň je k danému základnímu právu **šetrnější**,¹⁶⁵ jde tedy o povinnost orgánů veřejné moci šetřit základní práva, což plyne rovněž z článku 4 odst. 4 Listiny. V rámci potřebnosti se zkoumají taktéž zejména skutkové okolnosti spíše než právní otázky.¹⁶⁶

4.3.3 Přiměřenost

Poslední z kritérií, které je v rámci testu proporcionality hodnoceno, je přiměřenost. V nálezu Pl. ÚS 4/94 toto kritérium ÚS definuje jako „*porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv*“.¹⁶⁷ K jeho posuzování se přistupuje až jestliže zvolený prostředek prošel přes vhodnost a potřebnost. Obecně lze přiměřenost charakterizovat jako

¹⁶⁰ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 101.

¹⁶¹ ALEXÝ, Robert, *A Theory of Constitutional Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2002, s. 397.

¹⁶² ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 93-94.

¹⁶³ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 101.

¹⁶⁴ HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 190.

¹⁶⁵ ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 93-94.

¹⁶⁶ KRATOCHVÍL, Jan. Omezení práv a svobod zaručených v Listině. In: KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 201.

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

proporcionalitu v užším slova smyslu. Jde tedy o zjišťování, zda **negativa** spojená se zvoleným prostředkem **nepřevažují nad pozitivním efektem**, který sleduje legitimní cíl.¹⁶⁸

Jak uvádí ve své publikaci Červínek, lze se v judikatuře ÚS setkat s „dalším“ kritériem, které buď stojí samostatně nebo vedle vážení pozitiv a negativ.¹⁶⁹ Tímto kritériem je sledování intenzity zásahu, tj. čím intenzivnější zásah, tím silnější má být legitimní obecný zájem na tomto zásahu.¹⁷⁰ Jinými slovy, pokud existuje silný legitimní cíl, tak tím intenzivněji je možné zasáhnout. Toto kritérium do značné míry koresponduje s Alexyho „zákonem poměrování“, kterým se patrně Ústavní soud inspiroval. Alexy spojuje s vyšším stupněm nenaplnění (nebo újmy) jednoho principu **větší důležitost** naplnění druhého principu.¹⁷¹

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 11. února 2020, sp. zn. Pl. ÚS 38/17, bod 124.

¹⁶⁹ ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 152–153.

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 3. srpna 2011, sp. zn. Pl. ÚS 38/09, bod 26; obdobně BARTOŇ, Michal. Omezování základních práv a soudní přezkum. In: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 96–97.

¹⁷¹ ALEXY, Robert. *A theory of constitutional rights*. Oxford University Press, USA, 2010, s. 102.

4.4 Shrnutí

Poměrování lidských práv je způsobem řešení jejich konfliktu. Takto lze postupovat pouze u relativních práv. Omezení práva absolutního by znamenalo jeho porušení. ESLP při poměrování používá pro článek 8 Úmluvy a některé další články tzv. pětistupňový test, ten nejprve zkoumá zásah do práva chráněného Úmluvou, dále řeší jeho zákonnost, zda sleduje některý z taxativně vymezených důvodů, a nakonec zda je tento zásah nezbytný v demokratické společnosti. ESLP tedy přistupuje k poměrování v rámci posledního kroku pětistupňového testu.

Pro poměrování je využívána metoda testu proporcionality, kterou Ústavní soud poprvé vymezil v nálezu Anonymní svědci. Test proporcionality se skládá ze tří kritérií, kterými jsou vhodnost, potřebnost a přiměřenost. Podstatou prvního kritéria je zjistit způsobilost zvoleného prostředku dosáhnout stanoveného legitimního cíle. V dalším kritériu je posuzováno, zda existuje jiný prostředek způsobilý dosáhnout tohoto cíle, který by byl šetrnější. Na závěr dochází k samotnému poměrování, při kterém je zjišťováno, jestli negativa nepřevažují nad pozitivním efektem. Zároveň čím intenzivnější zásah je, tím by měl být silnější obecný zájem, toto kritérium může být také testováno i samostatně.

5 Analytická část

5.1 Právo na interrupci jako základní lidské právo

V předchozích kapitolách jsem teoreticky vymezila téma interrupcí. Na základě takto získaných poznatků nyní postupně zodpovím v úvodu stanovené výzkumné otázky s využitím různých metod, které jsem rovněž popsala v úvodu práce.

Explicitně zakotvené právo na interrupci v jednotlivých mezinárodních dokumentech, ať už jde o Úmluvu, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech nebo Všeobecnou deklaraci práv, není možné najít. Je však nesporné, že nedostatek autonomie v oblasti reprodukčních práv má důsledky, které se dotýkají lidských práv.¹⁷² Právo na interrupci nejčastěji bývá dovozováno z dalších lidských práv – práva na život, ochrany zdraví a již v práci několikrát zmíněného práva ženy na respektování soukromého života.¹⁷³ Jak uvádí Kratochvíl, pod pojem soukromý život spadá osobní autonomie, včetně ukončení těhotenství.¹⁷⁴

Vůbec **poprvé** byla reprodukční práva **uznána** jako práva lidská v roce 1968 na konferenci v Teheránu „...*páry mají základní lidské právo svobodně a zodpovědně se rozhodnout o počtu svých dětí a době jejich narození...*“¹⁷⁵ Dalšími stěžejními milníky pro uznání reprodukčních práv za práva lidská, mezi které bezpochyby právo na interrupci patří, byla Mezinárodní konference o populaci a rozvoji (dále jen „ICPD“), která se konala v roce 1994 v Káhiře. Následující milník pak představuje Čtvrtá světová konference o ženách pořádaná o rok později v Pekingu. Prohlášení učiněná na těchto dvou konferencích podpořila přístup k vnímání reprodukčních práv jako práv lidských.¹⁷⁶ Z novějších dokumentů, které deklarují reprodukční práva za práva lidská, lze pak zmínit obecný komentář č. 22 z roku 2016 Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva.¹⁷⁷

¹⁷² DE LONDRAS, Fiona. When the European Court of Human Rights Decides Not to Decide: The Cautionary Tale of A, B & C v. Ireland and Referendum-Emergent Constitutional Provisions. In: KAPOTAS, Panos a TZEVELEKOS, Vassilis (eds). *Building Consensus on European Consensus: Judicial Interpretation of Human Rights in Europe and Beyond*. Cambridge University Press 2019, s. 331.

¹⁷³ VALC, Jakub. Právní úprava interrupcí v Polsku a (ne) možnost jejího obcházení cestou potratové turistiky. *Právník*, 2022, roč. 161, č.8, s. 751.

¹⁷⁴ KRATOCHVÍL, Jan. Právo na respektování soukromého a rodinného života. In: KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 871.

¹⁷⁵ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Final Act of the International Conference on Human Rights* [online]. Legal.un.org, 1968 [cit. 21. února 2023]. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/fatchr/Final_Act_of_TehranConf.pdf.

¹⁷⁶ ZAMPAS, Christina, GHER, Jaime M. Abortion as a human right—international and regional standards. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 8, č. 2, s. 252.; obdobně Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05; bod 104–105.

¹⁷⁷ Obecný komentář č. 22 Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva ze dne 2. května 2016, k právu na sexuální a reprodukční zdraví.

V judikatuře ESLP sice opakovaně zdůrazňuje, že Úmluvu není možné interpretovat tak, že by garantovala právo na interrupci, ale několikrát v různých rozhodnutích (P. a S. proti Polsku, A, B a C proti Polsku) uvedl, že článek 8 Úmluvy lze vykládat tak, že v případě, kdy stát zakáže interrupce, tak potom interrupci, kterou chce žena podstoupit z důvodu ohrožení života nebo zdraví a pohody, pod rozsah článku spadá. ESLP tedy alespoň částečně právo na interrupci ženám přiznává.

Nad rámec případů, které jsem detailně rozebrala v podkapitole č. 2.3, je potřeba zmínit ještě rozhodnutí Výboru pro lidská práva ve věci **Mellet v. Irsko**.¹⁷⁸ Výbor pro lidská práva je v otázkách interrupce ve svých rozhodnutích daleko odvážnější než ESLP. V případě Mellet v. Irsko se zabýval porušením článku 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Výbor pro lidská práva podotkl, že **rozhodnutí** ženy **požádat o ukončení těhotenství spadá** pod rozsah článku 17, a rozhodl, že Irsko **porušilo** právo na soukromí,¹⁷⁹ které je tímto článkem zaručeno, když neumožnilo paní Mellet ukončit těhotenství ve chvíli, kdy dítě již nebylo **životaschopné**.¹⁸⁰ Irská právní úprava tehdy **neumožňovala** interrupci z důvodu poškození plodu, ale pouze při vážném ohrožení života matky.

Pro závěr, že právo na interrupci je právem lidským nasvědčuje i již v teoretické části uvedený záměr zakotvit právo na interrupci do Listiny základních práv Evropské unie. Mimo celou Evropskou unii, se nyní (únor 2023) snaží o ústavní zakotvení práva na interrupci („*svoboda pro ženu ukončit své těhotenství*“) i ve Francii, ve které činí tento krok taktéž po událostech v USA.¹⁸¹ Na základě všech předložených důvodů mohu uzavřít, že právo na interrupci je lidským právem.

¹⁷⁸ Sdělení Výboru pro lidská práva ze dne 17. listopadu 2016, *Mellet v. Irsko*, sp. zn. CCPR/C/116/D/2324/2013.

¹⁷⁹ K pojmu soukromí srov. kapitola 2.3.

¹⁸⁰ Sdělení Výboru pro lidská práva ze dne 17. listopadu 2016, *Mellet v. Irsko*, sp. zn. CCPR/C/116/D/2324/2013, bod. 7.7.

¹⁸¹ RFI. *France a step closer to adding abortion rights to constitution* [online]. Rfi.fr, 2. února 2023 [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: <https://www.rfi.fr/en/france/20230202-france-moves-closer-to-adding-abortion-rights-in-constitution-after-senate-approves-text>.

5.2 Dopady rozhodnutí polského Ústavního tribunálu K 1/20

Předtím, než rozhodl polský Ústavní tribunál svým nálezem K 1/20, bylo polským ženám odíráno právo na interrupci i v případech, kdy **byly naplněny** zákonné **podmínky** stanovené v zákoně o plánování rodičovství. Příkladem může být příběh Kamily, který demonstrativně uvádí organizace Abortion Without Borders (dále jen „AWB“). Kamila čekala dítě, které se však podle provedených vyšetření **vyvíjelo bez lebky** a nebylo možné, že by přežilo (naplnění podmínek čl. 4a odst. 1 bod 2 zákona o plánování rodičovství). Provedení interrupce bylo v Polsku **odepřeno**. Rozhodla se sice pro tzv. potratovou turistiku, tedy odcestovat do jiné země, kde potrat legální je, nicméně v průběhu cesty porodila mrtvé dítě.¹⁸² Dále je možné jako příklad uvést i případy řešené v judikatuře ESLP.

Případ Kamily potvrzuje existující názory, že pro Polky se nic nemění a jen se **navýší** počet provedených potratů v příhraničí – Česko, Německo a Švédsko, kde již nyní existuje síť klinik, které interrupce poskytují. Některé kliniky Polkám nabízejí i dopravu.¹⁸³ ABW většinu interrupcí zprostředkovává především v Nizozemí.¹⁸⁴

Nejprve je potřeba se zaměřit na dopad nálezu K 1/20 na legálně prováděné interrupce, protože bez ohledu na to, jak vysoká je potratová turistika, je více než pravděpodobné, že některé ženy k ní nemají přístup. Vliv budou mít zejména **sociální vazby** nebo **finanční situace**. Nedostatek financí v případě některých těhotných žen na interrupci dokládá i fakt, že ABW pomáhá i s financováním bezpečných interrupcí.

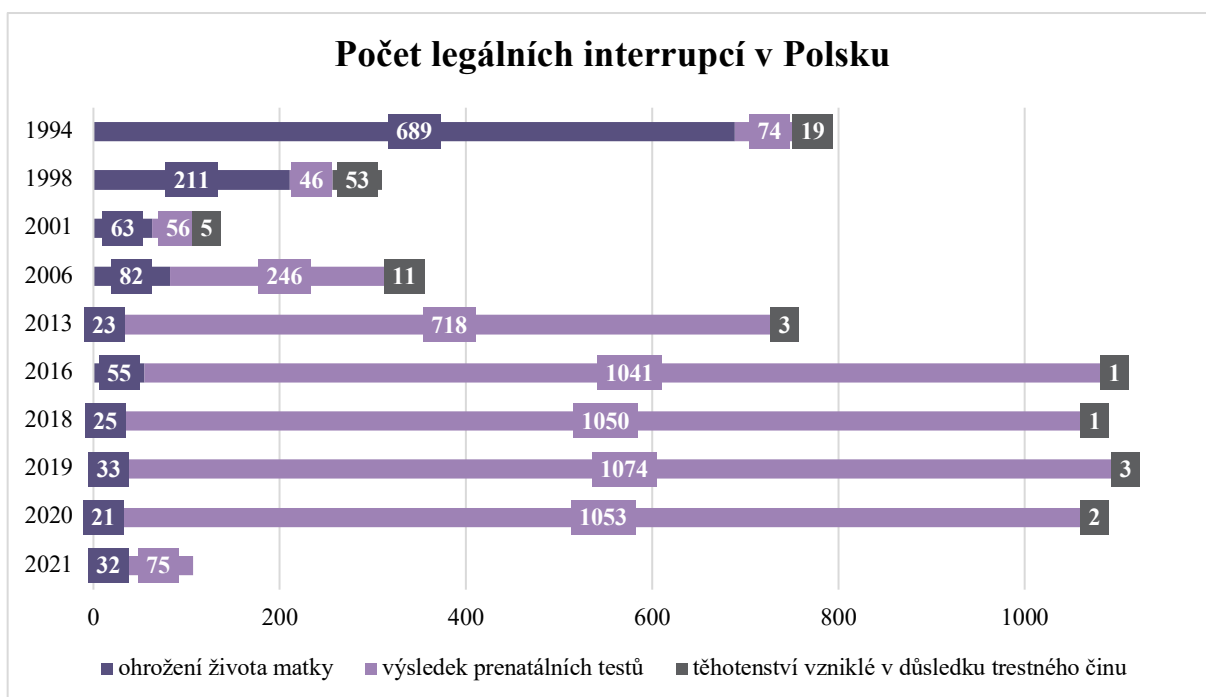
Na níže uvedeném grafu č. 1 je možné vidět vývoj počtu legálních interrupcí v Polsku v průběhu let. Statistiku za rok 2018 až rok 2021 jsem uvedla kompletní, přechozí roky jsem již vybrala na základě **výrazných změn**, plná data jsou obsažena v příloze č. 1 této práce.

¹⁸² ABORTION SUPPORT NETWORK. *Abortion Without Borders helps almost 80,000 people access abortions in place of the Polish state* [online]. Ans.org.uk, 21. října 2022. [cit. 5 února 2023]. Dostupné z: <https://www.asn.org.uk/abortion-without-borders-helps-almost-80000-people-access-abortions-in-place-of-the-polish-state/>.

¹⁸³ BROLÍK, Tomáš. V Polsku začal platit zákaz všech interrupcí. Odpůrci zákona slibují peklo [online]. Respekt.cz, 28. ledna 2021 [cit. 19. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/agenda/v-polsku-jsou-ode-dneska-prakticky-veskere-interrupce-nelegalni>.

¹⁸⁴ ABORTION SUPPORT NETWORK. *Abortion Without Borders helps almost 80,000 people access abortions in place of the Polish state* [online]. Ans.org.uk, 21. října 2022. [cit. 5 února 2023]. Dostupné z: <https://www.asn.org.uk/abortion-without-borders-helps-almost-80000-people-access-abortions-in-place-of-the-polish-state/>.

Graf č. 1 – Počet legálních interrupcí v Polsku

Zdroj: vlastní zpracování¹⁸⁵

Za celou grafem č. 1 sledovanou dobu byl nejnižší počet interrupcí proveden v roce **2021**. V tomto roce bylo provedeno pouze 107 interrupcí. Lze tak vidět jak výrazný „oficiální“ **dopad** nález K 1/20 má. Jelikož však ustanovení čl. 4a odst. 1 bod 2 bylo zrušeno až k 27. lednu 2021, bylo provedeno 75 interrupcí v tomto krátkém období a na zbytek roku 2021 tak připadlo jen pouhých 32 interrupcí, jak dokládají statistiky.¹⁸⁶ Druhým rokem s nejnižším počtem interrupcí byl na grafu uvedený rok 2001.

Dále je z grafu patrný i vývoj v oblasti prenatalního testování, kdy od roku 1994 postupně počet provedených legálních interrupcí z důvodu vady plodu **rostl** až do okamžiku, kdy v roce 2016 došlo poprvé k **překročení** hranice 1 000 interrupcí z tohoto důvodu. Od roku 2016 až po zrušující rozhodnutí K 1/20 se drželo toto číslo na úrovni zhruba 1 050 provedených interrupcí za rok. Přestože došlo ke zrušení tohoto důvodu interrupce, prenatalní testování se

¹⁸⁵ SAS, Adriana. *Number of legal abortions in Poland 1994-2021, by reason* [online]. Statista.com, 2. srpna 2022, [cit. 19. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1111281/poland-legal-abortions-number-by-reason/>.

¹⁸⁶ RADA EVROPY. *1443rd meeting, 20-22 September 2022 (DH): H46-10 Tysięc and R.R. (Application Nos. 5410/03, 27617/04), P. and S. (Application No. 57375/08) v. Poland* [online]. Coe.int, 22. září 2022 [cit. 20. února 2023]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a7f424.

i nadále v Polsku provádí, a to ve **stejně míře** jako před zrušením článku 4a odst. 1 bod 2, celkově tak ročně podstoupí tyto testy cca 110 tisíc těhotných žen.¹⁸⁷

Z níže uvedené tabulky č. 1 je pak patrná distribuce provedených interrupcí podle věku matky. Použila jsem data za rok 2019, jelikož novější data nejsou na stránkách Eurostatu pro Polsko dostupná. Tabulka č. 1 ukazuje, že nejvíce interrupcí je prováděno mezi 25 a 39 rokem života ženy, tyto hodnoty jsou nejvyšší jak v České republice, tak i v Polsku. Jelikož v Polsku byla v roce 2019 interrupce pouze možná ze tří důvodů, je nezbytné uvést, jaká jsou čísla pro stěžejní dva důvody v České republice za stejné sledované období.

V roce 2019 bylo provedeno celkem **3 479** interrupcí,¹⁸⁸ které by v Polsku spadaly pod režim článku 4a. Z toho pak bylo **1 964** případů¹⁸⁹ kvůli ohrožení života nebo zdraví matky a dále 1 515 případů vady plodu.¹⁹⁰ Abych mohla na základě těchto hodnot učinit relevantní závěr, je potřeba uvést celkový **počet obyvatel** obou zemí a počet narození v daném roce. V České republice bylo zhruba 10,65 milionů obyvatel¹⁹¹ a narodilo se 112,2 tisíc dětí.¹⁹² Polsko mělo okolo 37,97 milionů obyvatel¹⁹³ a počet narozených dětí byl 375 tisíc.¹⁹⁴

Zjištěné hodnoty vykazují vzájemnou **provázanost**, je patrné, že v Polsku by dle počtu obyvatel měly být hodnoty zhruba třikrát větší než v České republice. Mohu proto uzavřít, že i po nálezů K 1/20 by mělo být v Polsku prováděno **minimálně 6 000 interrupcí ročně**, tedy pokud je ohroženo zdraví nebo život matky. Tento fakt svědčí o pravdivosti závěrů ESLP, tj. nedodržování pozitivních závazků plynoucích z článku 8 Úmluvy v podobě mechanismů a procesů sloužících k ověření splnění podmínek pro provedení interrupce.

¹⁸⁷ RADA EVROPY. *1443rd meeting, 20-22 September 2022 (DH): H46-10 Tysiąc and R.R. (Application No. 5410/03, 27617/04), P. and S. (Application No. 57375/08) v. Poland* [online]. Coe.int, 22. září 2022 [cit. 20. února 2023]. Dostupné z:

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a7f424.

¹⁸⁸ ÚZIS ČR. *Potraty 2019* [online]. Úzis.cz, 2021 [cit. 16. února 2023]. Dostupné z:

<https://www.uzis.cz/res/f/008355/potraty2019.pdf>, s. 142.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 172

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 173

¹⁹¹ O'NEILL, Aaron. *Czech Republic: Total population from 2017 to 2027* [online]. Statista.com, 2. prosince 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/369786/total-population-of-czech-republic/>

¹⁹² STATISTA RESEARCH DEPARTMENT. *Number of live births in Czechia from 2010 to 2021* [online].

Statista.com, 12. prosince 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/1233234/live-births-in-czechia/>.

¹⁹³ O'NEILL, Aaron. *Poland: Total population from 2017 to 2027* [online]. Statista.com, 7. prosince 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/263750/total-population-of-poland/>.

¹⁹⁴ SAS, Adriana. *Number of live births in Poland from 1950 to 2021** [online]. Statista.com, 31. května 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/957086/poland-number-of-live-births/>.

Tabulka č. 1 – Počet provedených interrupcí v roce 2019 dle věku

	<15	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50+	celkem
Polsko	0	36	84	212	337	441	0	0	0	1110
Česká republika	25	1069	2832	3991	4051	3606	1948	233	2	17757

Zdroj: vlastní zpracování¹⁹⁵

Nyní se zaměřím na druhou stranu dopadů, tedy především na **potratovou turistiku**, pro kterou jsou k dispozici alespoň nějaká data, která z povahy věci nemohou být kompletní. Konkrétně budu pracovat s daty zveřejněnými organizací ABW. Dopady však bezpochyby zahrnují i **ilegální interrupce** prováděné na území Polska o kterých žádná oficiální data neexistují. Dostupná čísla staví legálně prováděné interrupce do značného pozadí, ať již v době, kdy jejich počet přesahoval 1 000 za rok, nebo i nyní, když je tento počet v řádu jednotek. Polské ženy se nyní musí orientovat právě na potratovou turistiku anebo ilegální interrupce.

Jedno z veřejných čísel osvědčuje skutečnost, že minimálně 34 000 Polek za rok po nálezů K 1/20 interrupci podstoupilo buď nelegálně, nebo v zahraničí.¹⁹⁶ Výroční zpráva ABW pak poskytuje další zásadní hodnoty. Za dva roky od nálezů K 1/20 ABW pomohlo ABW s přístupem k bezpečné interrupci 78 000 Polkám. V posledním roce (2022) to bylo 44 000 a z toho se více než 1 200 případů týkalo ukončení ve druhém trimestru těhotenství.¹⁹⁷

Zásadním dopadem z hlediska nálezů K 1/20 je skutečnost, že více než **40 % žen**, které ABW kontaktovaly, tak činily z důvodu získání informací o možnosti podstoupit interrupci v souvislosti s **poškozením plodu**. ABW však není jediná organizace, která v Polsku pomáhá. Z těch, které mají největší dopad, zmíním například Women Help Women, organizaci, která poskytla za sledovaný rok informace dalším 19 000 ženám, nebo Abortion Dream Team, která zprostředkovala 9 166 interrupcí (z toho 147 v druhém trimestru) formou léků, tedy

¹⁹⁵ EUROSTAT. *Legally induced abortions by mother's age* [online]. Ec.europa.eu, 9. září 2022, [cit. 15. února 2023]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_FABORT_custom_4949955/default/table?lang=en.

¹⁹⁶ SWASH, Rosie. *More than 30,000 Polish women sought illegal or foreign abortion since law change last year* [online]. Theguardian.com, 22. října 2021 [cit. 21. února 2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/global-development/2021/oct/22/more-than-30000-polish-women-sought-or-foreign-abortions-since-law-change-last-year>.

¹⁹⁷ ABORTION SUPPORT NETWORK. *Abortion Without Borders helps almost 80,000 people access abortions in place of the Polish state* [online]. Asn.org.uk, 21. října 2022 [cit. 21. února 2023]. Dostupné z: <https://www.asn.org.uk/abortion-without-borders-helps-almost-80000-people-access-abortions-in-place-of-the-polish-state/>.

prostřednictvím tzv. potratové pilulky.¹⁹⁸ Výše uvedená čísla jsou opravdu vysoká a Polsko namísto přijetí efektivních procedurálních mechanismů, které by zajistily přístup v případech splňujících podmínky restriktivní právní úpravy, ještě více znemožnilo polským ženám **přístup k bezpečné interrupci**. Existence organizací jako je ABW však alespoň částečně kompenzuje tento problém a v budoucnu činnost těchto organizací přispěje ke změně právní úpravy, tak aby byla legální interrupce šířeji dostupná.

5.3 Možná míra omezení práva na soukromý život

Zbývající výzkumnou otázkou, kterou je v rámci této diplomové práce nutno zodpovědět, je možná míra omezení práva na soukromý život. Jak jsem popsala v kapitole č. 3 této práce, proti právu matky nestojí další lidské právo. Nenarozené dítě je z pohledu základních práv pouhou ústavní hodnotou vyžadující jistou míru ochrany. Zároveň není možné opomenout, jak je k ochraně života nenarozeného dítěte přistupováno v Polsku, v jehož právním řádu je nasciturus považován za subjekt práva na život. Tento přístup je však zcela nevhodný, jelikož uznání nascitura jako subjektu práva na život má dalekosáhlé právní následky. Pro účely této kapitoly budu pracovat s ochranou nenarozeného dítěte, tak jak je upravena v českém právním řádu, a jak bývá nejčastěji upravena v jiných vnitrostátních právních řádech, tedy ve formě chráněné hodnoty.

Pro zodpovězení této otázky tedy využiji **test proporcionality** tak, jak jsem jej teoreticky vymezila v kapitole č. 4. K testu proporcionality je ještě potřeba podotknout, že má jeho aplikace velmi **subjektivní povahu**, která s postupem od prvního kritéria postupně sílí a vrcholí v posledním kroku vzájemného vážení.¹⁹⁹

Prvním krokem je stanovení, zda je prostředek způsobilý dosáhnout cíle. Jelikož je tato fáze nejsnadnější, mohu uzavřít, že právní regulace interrupce formou jejího omezení je **způsobilá** ochránit život nenarozeného dítěte jako legitimní cíl. První krok testu proporcionality je tudíž splněn a mohu přistoupit ke kroku druhému.

U interrupcí je v zásadě jednoduchý i krok druhý, ve kterém se stanovuje, zda existuje jiný **vhodnější prostředek**, který je způsobilý daného cíle dosáhnout. Jinak, než omezením

¹⁹⁸ABORTION SUPPORT NETWORK. *Abortion Without Borders helps almost 80,000 people access abortions in place of the Polish state* [online]. Asn.org.uk, 21. října 2022 [cit. 21. února 2023]. Dostupné z: <https://www.asn.org.uk/abortion-without-borders-helps-almost-80000-people-access-abortions-in-place-of-the-polish-state/>.

¹⁹⁹BARTOŇ, Michal. Omezování základních práv a soudní přezkum. In: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 99-100.

možnosti interrupce z podstaty věci není možné cíle ochrany **života nascitura dosáhnout**, a proto se jeví využití právní úpravy, která možnost interrupce omezí, jako jediný možný prostředek, jak tohoto cíle dosáhnout. Druhá složka testu proporcionality je rovněž splněna a je možné přistoupit k poslední a nejtěžší fázi, kterou je poměrování.

V rámci posledního kritéria je zejména zjišťováno, zda negativa spojená se zvoleným prostředkem nepřevažují nad pozitivním efektem, který sleduje legitimní cíl. Zároveň je potřeba, aby čím intenzivnější zásah je, tím silnější byl legitimní obecný zájem. Je proto nutné vycházet zejména z **konkrétní situace**, ale pro účely této práce provedu poměrování v teoretické rovině. Kvůli nutnosti konkretizace případu poslední krok, tedy proporcionalitu v užším slova smyslu, rozdělím do **čtyř subkategorií**, pro které jsou první dva kroky testu proporcionality společné. První bude řešit interrupci v případě ohrožení života matky, druhá interrupci v případě, že je plod poškozen, třetí v případě, kdy je žena těhotná v důsledku trestného činu a poslední v případě interrupce prováděné na žádost.

První subkategorií, ve které je potřeba mezi sebou jednotlivá práva a chráněné hodnoty poměřit, je interrupce v případě ohrožení života matky. Jak plyne z povahy věci, právní nauky i z judikatury ESLP, v takovém případě je právem matky, které je potřeba poměřit, její právo na život. Právo matky na život je poměřováno s hodnotou života nenarozeného dítěte. Jelikož matka je již osobou, která se narodila, a je subjektem práv, není možné v otázce poměření tohoto práva dospět v podstatě k jinému závěru, než který byl nastíněn i v rozsudku A, B a C proti Irsku, tedy že život matky je **více hodnotný**. Navíc, pokud nenarozené dítě není ještě mimo tělo matky životaschopné, postrádal by opačný závěr smysl, jelikož by v nejkrajnějším případě došlo jak k úmrtí matky, tak i ochráněného nenarozeného dítěte. Na druhou stranu je možné, že nastane takový případ, který bude skutkovými okolnostmi odůvodňovat závěr opačný, zpravidla pokud by již ani provedená interrupce nestačila k záchraně života matky. Mám však za to, že by se ani v takovém případě nemělo jednat o a priori vymezený důvod zákazu interrupce.

Druhou vyčleněnou subkategorií je interrupce z důvodu poškození plodu. V těchto případech odpůrci interrupcí často tvrdí, že se jedná o **diskriminaci** na základě zdravotního stavu (handicapu). Jeví se mi jako nezbytné vymežit i v rámci této subkategorie ještě dvě dílčí skupiny poškození plodu. První z nich je skupina poškození, u kterých na základě poznatků lékařské vědy je více než pravděpodobné, že plod se vůbec nenarodí živý nebo v krátké době po porodu zemře, jelikož nebude schopen mimo tělo matky přežít. Za takových okolností podle mého názoru nelze ospravedlnit zásah do soukromého života matky a velmi pravděpodobně by došlo i ke krutému a nelidskému zacházení, jestliže je matka nucena donosit dítě, které zcela

jistě zemře. Skupinu druhou pak představuje poškození plodu ve smyslu handicapu, který nebude znamenat po narození dítěte nebo ještě před jeho narozením smrt. Pro tuto druhou skupinu považuji za obtížnější nalézt rovnováhu mezi chráněnými hodnotami a přirovnala bych částečně tuto skupinu případů k interrupci na žádost. Zde je ale kladen požadavek na matku, aby akceptovala, že její dítě bude handicapované. Proto mám za to, že, na rozdíl od interrupce na žádost, by zde měla být částečně větší míra ochrany práva matky na soukromý život, jelikož se bude muset starat o dítě se zdravotním handicapem. Péče o handicapované dítě je větším požadavkem na matku než péče o dítě zdravé. Zdravotní handicap dítěte může být totiž pro matku psychicky i fyzicky náročný navíc, podle nemoci, kterou dítě trpí, může být péče o něj mnohonásobně časově i finančně náročnější. Stejně jako v předchozí subkategorii nesouhlasím s tím, aby interrupce z takového důvodu byla zákonem vyloučena.

Třetí subkategorie je interrupce z důvodu podezření, že těhotenství je následkem trestného činu. V tomto případě hraje klíčovou roli ochrana matky před krutým, nelidským a ponižujícím zacházením, jelikož je obětí trestného činu a dítě je jeho výsledkem. V případě neexistence práva na interrupci z daného důvodu by bylo právo matky garantované **článkem 3 Úmluvy** porušeno a v krutém, nelidském a ponižujícím zacházení by se prakticky pokračovalo i po narození dítěte. Svou roli mají i morální hodnoty ve společnosti. Obvykle v otázce interrupce, když je těhotenství následkem trestného činu, panuje vyšší společenský konsenzus než je tomu u konsenzu pro zákaz interrupcí.

Poslední subkategorii je interrupce na žádost. Interrupce na žádost je možná ve většině zemí Evropy včetně České republiky.²⁰⁰ Důvody, které vedou matku k rozhodnutí interrupci podstoupit jsou v takovém případě různé, nejčastěji se jedná o sociální faktory jako je špatná finanční situace, nízký věk matky nebo například vysoký počet dětí, které už matka doma má. **Ústavnost** takové interrupce byla posuzována například na **Slovensku**.²⁰¹ V zásadě je možné k této otázce jen shrnout, že ochrana nenarozeného dítěte se postupně zvyšuje až do chvíle, než se stane subjektem práv, a proto je **možné** na počátku těhotenství upřednostnit právo matky na soukromý život a **upozadit** hodnotu života nascitura a dát možnost matce autonomně nakládat se svým tělem.

Nutno podotknout, že nepřijatelnost interrupce na žádost obvykle vede k potratové turistice a v horším případě k nelegálně prováděným interrupcím, které **ohrožují život matky**

²⁰⁰ „Ženě se uměle přeruší těhotenství, jestliže o to písemně požádá, nepřesahuje-li těhotenství dvanáct týdnů a nebrání-li tomu její zdravotní důvody.“ Zákon ČNR č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů, § 4.

²⁰¹ Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 4. prosince 2007, sp. zn. Pl. ÚS 12/01.

a mohou vést až k její smrti tak, jak je tomu v Polsku viz data v podkapitole č. 5.2. Dále je potřeba zamyslet se i nad potencionálním dopadem pro narozené dítě, které se narodí matce, které nebyla umožněna interrupce. V lepších případech může takové dítě skončit v adopci nebo babyboxu, v těch horších případech matka své nechtěné dítě po porodu zabije. Mám za to, že žena má mít v tomto směru jednoznačně autonomii a dobře nastavená právní úprava tak, jako to máme v České republice, tj. interrupce je možná do 12. týdne těhotenství, se jeví jako přístup správný a efektivní. Tento systém předchází ohrožení života ženy nebezpečnými interrupcemi.

Diskuze

Vzhledem k tomu, že kapitola č. 5 je jádrem mojí diplomové práce, rozhodla jsem se použít namísto shrnutí, tak jako to bylo u předchozích kapitol, diskuzi. Na začátek každé výzkumné otázky nejprve shrnu, k jakým závěrům jsem došla v analytické části práce. Diskuzi jsem zvolila, abych zároveň na tomto místě mohla jednotlivé závěry průběžně okomentovat a poskytla svůj vlastní názor na dílčí otázky.

VO₁: Je právo na interrupci základní lidské právo?

K první výzkumné otázce lze uzavřít, že reprodukční práva, jejichž součástí je i právo na interrupci, **jsou uznána** na mezinárodní úrovni jako **práva lidská**, a to i přes to, že se neobjevují výslovně v Úmluvě nebo Mezinárodním paktu o občanských a politických právech. ESLP sice uvádí, že Úmluva právo na interrupce negarantuje, ale říká, že interrupce vyhledaná z důvodu zdraví a pohody („well-being“) pod rozsah článku 8 spadá. Dikce „zdraví a pohody“ však poskytuje velmi široký prostor pro aplikaci článku 8. Výbor pro lidská práva šel při výkladu Mezinárodního paktu o občanských a politických právech ještě dále, když stanovil, že pokud žena o interrupci požádá, spadá takový případ pod rozsah článku 17.

Jak jsem uvedla, především v Evropě se však objevují tendence výše uvedený přístup změnit a zakotvit právo na bezpečnou interrupci jako základní lidské právo. Mám za to, že výslovné zakotvení práva na interrupci do lidskoprávních dokumentů, především tedy na úrovni Evropské unie, by byl významný a potřebný krok garantující ženám jejich autonomii.

VO₂: Jaký je vliv rozhodnutí K 1/20 polského Ústavního tribunálu na provádění interrupcí u žen z Polska?

Nález polského Ústavního tribunálu K 1/20 má jednoznačně negativní dopad na počet legálně prováděných interrupcí v Polsku. Zhruba 1 000 žen ročně, budu-li vycházet z dat za poslední roky (2021 a dříve), kdy ještě byla interrupce z důvodu vady plodu v Polsku legální, bude nuceno podstoupit nelegální interrupci nebo využít zahraniční kliniky a za interrupci vycestovat.

Přestože nález má jednoznačně **negativní dopady**, jak jsem již nastínila v podkapitole č. 5.2, pro polské ženy se z praktického hlediska nic nezměnilo, jelikož dostupnost potratů v Polsku byla i v případě, že došlo k naplnění některé z interrupčních výjimek, **problematická**. Podle mého názoru by polská právní úprava do budoucna měla začít opět umožňovat interrupci, pokud je plod poškozen, a především by měla zavést potřebné procedurální mechanismy v souladu s judikaturou ESLP. Vážný problém, na který je potřeba ještě v souvislosti

s interrupcemi poukázat, je totiž reakce Polska na rozsudky ESLP (Tysiąc proti Polsku, R.R. proti Polsku a P. a S. proti Polsku), které jsou ze strany Polska i po více než 10 letech od prvního z nich v podstatě ignorovány, a nebyly učiněny žádné legislativní kroky, což znepokojuje i Výbor ministrů.²⁰² Ten se má tímto případem znovu zabývat v **červnu 2023**.²⁰³

VO₃: Do jaké míry je možné právo na interrupci plynoucí z práva na soukromý život matky omezit legitimním cílem života nascitura?

Jak vyplývá z judikatury ESLP, je možné právní úpravu interrupcí nastavit **různě** a záleží na **vnitrostátní právní úpravě**, státům je dán v oblasti interrupcí široký prostor pro uvážení. Restriktivní právní úprava ale musí obsahovat účinné procedurální mechanismy pro osvědčení naplnění interrupčních důvodů, které v takovém právním řádu představují výjimku z obecného zákazu interrupcí. Tím tyto státy naplní své pozitivní závazky plynoucí z práva na soukromý život matky. Bezsporný je případ interrupce, pokud je život matky ohrožen. V takovém případě však právo na interrupci neplyne jen z práva na soukromý život, nýbrž zejména z práva na **život matky**. U ostatní interrupčních důvodů právo na interrupci vyplývá z práva matky na soukromý život. Omezení práva matky na soukromý život by nemělo být za žádných okolností přípustné, když plod není životaschopný. Zároveň v případě poškození plodu, když bude plod životaschopný, nebo jestliže je těhotenství důsledkem trestného činu, by v těchto případech nemělo být právo matky na soukromý život omezené legitimním cílem, tedy hodnotou života nascitura. Při konstatování opačného závěru by se jednalo o nesprávně poměřené hodnoty.

V zásadě by neměla být omezená ani interrupce matky na žádost, pokud se jedná o ranou fázi těhotenství. Na druhou stranu zde existuje zdrženlivý názor ESLP. Některé státy si v tomto případě mohou poměřit hodnoty jinak a lze proto uzavřít, že v tomto případě je z pohledu ESLP, a poskytnutého širokého prostoru pro uvážení, omezení matčinych práv ospravedlnitelné legitimním cílem. Například v České republice v roce 2003 byl navržen zákon, který měl interrupce zakázat, byl však zamítnut v prvním čtení²⁰⁴ a česká právní úprava zůstala liberální až do dnešního dne.

²⁰² CENTER FOR REPRODUCTIVE RIGHTS. *Poland Called on to Implement Long-Overdue Abortion Measures* [online]. Reproductiverights.org, 4. ledna 2021 [cit. 24. února 2023]. Dostupné z: <https://reproductiverights.org/poland-called-on-to-implement-long-overdue-abortion-measures/>.

²⁰³ RADA EVROPY. *Decision: 1443rd meeting, 20-22 September 2022 (DH): H46-10 Tysiąc and R.R. (Application No. 5410/03, 27617/04), P. and S. (Application No. 57375/08) v. Poland* [online]. Coe.int, 22. září 2022 [cit. 20. února 2023]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a830d6.

²⁰⁴ DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*. Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012, s. 97.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala právem na interrupci jako základním lidským právem. Práce je zaměřena na polskou právní úpravu interrupcí a reflektuje nález polského Ústavního tribunálu K 1/20. Náplní této diplomové práce bylo posouzení kolize dvou hodnot, tedy hodnoty života nenarozeného dítěte a proti němu stojícího práva matky na soukromý život, které se v otázce interrupcí střetávají. Pro posouzení střetu těchto hodnot je použita metoda proporcionality. Tato práce je koncipována z pohledu práv matky, jež jsou omezena hodnotou života nenarozeného dítěte.

Diplomová práce se skládá celkem z pěti kapitol. První kapitola obsahuje metodologii, která je v práci použita. Dále je v první kapitole stanoven cíl práce a k němu jsou následně vymezeny výzkumné otázky. Druhá kapitola pojednává o právu na soukromý život matky a relevantní judikatuře. Třetí kapitola je zaměřena na právo na život. Ve čtvrté kapitole vymezují metodu testu proporcionality a v poslední kapitole aplikují získané teoretické poznatky z řešeršní části práce na výzkumné otázky. Odpovědi na tyto otázky jsem shrnula v diskuzi.

Jak jsem v této práci zjistila, právo matky na interrupci je základním lidským právem. U nascitura jsem musela zodpovědět nastolenou otázku, zda nasciturus skutečně má základní právo na život, a dospěla jsem k závěru, že nasciturus není subjektem práva na život, nýbrž pouhým objektem hodným ochrany, přestože názor polského Ústavního tribunálu je v této otázce odlišný. Po vyřešení těchto stěžejních otázek jsem posuzovala proporcionalitu zákonných právních úprav interrupce. V České republice je legislativa interrupcí proporcionalní a v souladu s legitimním cílem. Naopak ustanovení polského zákona o plánování rodičovství, který po zrušujícím nálezu polského Ústavního tribunálu K 1/20 umožňuje interrupci pouze v případě ohrožení života ženy a pokud je těhotenství důsledkem trestného činu, jako proporcionalní posoudit nelze. Zejména zákaz interrupce z důvodu vady plodu, navíc pokud nenarozené dítě vůbec nebude životaschopné, nelze považovat za proporcionalní vůči sledovanému cíli. Lze proto uzavřít, že cíl práce: **Zhodnotit dodržování pozitivních a negativních závazků plynoucích z práva na soukromý život matky ze strany Polské republiky**, byl splněn.

Nedodržování pozitivních závazků, které vyplývají z článku 8 Úmluvy je předmětem několika rozsudků u ESLP. Přestože některé z nich jsou více než 10 let staré, Polská republika doposud nečinila ve svém právním řádu potřebnou změnu a i nadále pozitivní závazky

nedodrží. Neexistují tedy účinné mechanismy, prostřednictvím kterých by matka mohla osvědčit splnění podmínek pro zákonnou interrupci. Negativní závazky, tedy povinnost Polska nezasahovat do práva žen na soukromý život, nejsou rovněž dodržovány. Zjevný zásah do práva na soukromý život matky představuje například nynější nemožnost podstoupit interrupci v případě, že je plod poškozen. Nechybí tak pouze účinná právní úprava k uplatnění práv matky jako v případě pozitivních závazků. Podle mého názoru je zásah v případě, v němž plod trpí vadami, nepřiměřený a jde tedy o porušení práva na soukromý život matky. Jak bylo však v práci zmíněno, ne každá právní úprava interrupcí musí zasahovat do práva na soukromý život matky.²⁰⁵

Značnou limitaci výzkumu v této diplomové práci představovala dostupnost polské komentářové literatury k zákonu o plánování rodičovství. Přestože jsem si vytvořila registraci v polské době systému Aspi, nebyla tato literatura dostupná a bylo potřeba si předplatit zakoupit. Další limitací výzkumu bylo neposkytnutí některých statistických dat pro účely podkapitoly č. 5.2 ze strany Abortion Support Network. Tato organizace potřebná data o matkách, které interrupci podstupují s její pomocí, neposkytuje (viz příloha č. 2). Musela jsem tak pracovat jen s obecnými celkovými počty interrupcí bez specifikace důvodu interrupce či věku ženy. Na druhou stranu i tak by nebyla data kompletní, jelikož nezahrnují nelegálně prováděné interrupce v Polsku. Navíc jsem si vědoma, že by bylo vhodné také porovnat hodnoty interrupcí, které nebyly provedeny legálně v Polsku, s lety před nálezem K 1/20. Nicméně organizace ABW začala fungovat až 11. prosince 2019,²⁰⁶ a proto jsem neměla možnost je porovnat s daty (říjen 2020–říjen 2022), které jsem použila v podkapitole č. 5.2.

Posledním limitem jsou doposud nerozhodnuté stížnosti ze strany ESLP,²⁰⁷ které jsem zmínila v úvodu práce, a předpokládala jsem při volbě tématu, že je bude možné v práci případně rozebrat, jelikož případům byla udělena priorita. Pouze jedna ze stížností, A.K. proti Polsku, byla vyškrtuta.²⁰⁸ Pro budoucí výzkum proto doporučuji vyčkat na rozhodnutí těchto stížností ze strany ESLP a poté tato rozhodnutí podrobně analyzovat včetně analýzy případných kroků ze strany Polska. Budoucí výzkum by mohl být dále zaměřen na to, zda existují pozitivní dopady zákazu interrupcí jako je například vývoj porodnosti. Nicméně porodnost v Polsku i přes přísné interrupční zákony takřka souvisle od roku 1980 klesá.²⁰⁹

²⁰⁵ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, bod 216.

²⁰⁶ ABORTION WITHOUT BORDERS. *About us* [online]. Abortion.eu [cit. 5. března 2023]. Dostupné z: <https://abortion.eu>.

²⁰⁷ Prohlášení o skutečnostech ESLP ze dne 1. července 2021, *K.B. a další proti Polsku*, č. 1819/21.

²⁰⁸ Rozhodnutí ESLP ze dne 30. června 2022, *A.K. proti Polsku*, č. 3682/21.

²⁰⁹ SAS, Adriana. *Number of live births in Poland from 1950 to 2021** [online]. Statista.com, 31. května 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/957086/poland-number-of-live-births/>.

Seznam zdrojů

Monografie

ALEXY, Robert, *A Theory of Constitutional Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2002, 462 s.

BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, 608 s.

ČERVÍNEK, Zdeněk. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, 258 s.

DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*. Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012, 178 s.

DWORKIN, Ronald. *Life's dominion: an argument about abortion, euthanasia, and individual freedom*. Vintage, 2011, 288 s.

HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 429 s.

KLÍMA, Karel. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 352 s.

KÜHN, Zdeněk. *Ochrana lidského plodu v trestním právu*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1998, 62 s.

MOLEK, Pavel. *Základní práva. Svazek první – Důstojnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 552 s.

ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, 224 s.

RADEK, Ptáček, BARTŮNĚK, Petr. *Etické problémy medicíny na prahu 21. století*. Grada Publishing, a.s., 2014, 520 s.

ZIMEK, Josef. *Právo na život*. Brno: Masarykova univerzita, 36 s.

ZIEBERTZ, Hans-Georg, ZACCARIA, Francesco (ed.). *Euthanasia, Abortion, Death Penalty and Religion-The Right to Life and its Limitations. International empirical research*. Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2019, 306. s.

Odborné články

BARAK, Aharon. Proportionality and principled balancing. *Law & Ethics of Human Rights*, 2010, roč. 4, č. 1, s. 1-16.

BUCHOLC, Marta. Abortion law and human rights in Poland: The closing of the jurisprudential horizon. *Hague Journal on the Rule of Law*, 2022, roč. 14, č. 1 s. 73-99.

ČERNÝ, David. Hodnota lidského života. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2013, roč. 3, č. 3, s. 25-37.

DRAGNE, Luminita, BALACEANU, Cristina Teodora. The right to life – a fundamental human right. *Social Economic Debates*, 2013, roč. 2, č. 2, s. 65-70.

HUTCHINSON, Terry, DUNCAN, Nigel. Defining and describing what we do: Doctrinal legal research. *Deakin Law Review*, 2012, roč.17, č. 1, s. 83-119.

PRADEEP, Mullekya Devadasan. Legal Research-Descriptive Analysis on Doctrinal Methodology. *International Journal of Management, Technology, and Social Sciences (IJMITS)*, 2019, roč. 4, č. 2, s. 95-103.

SMEKAL, Hubert, ŠIPULOVÁ, Katarína. Empirický právní výzkum. *Jurisprudence*, 2016, č. 6, s. 31-38.

SIVÁK, Jakub. Má být tělo (nejen) ženy předmětem veřejného práva? *Právní rozhledy*, 2022, roč. 30, č. 6, s. 218.

VALC, Jakub. Právní úprava interrupcí v Polsku a (ne) možnost jejího obcházení cestou potratové turistiky. *Právník*, 2022, roč. 161, č.8, s. 729-752.

VAN HOECKE, Mark. Methodology of comparative legal research. *Law and method*, 2015, s. 1-35.

VYHNÁNEK, Ladislav. Proporcionálně či jinak? Problém ústavního přezkumu zásahů do sociálních práv. *Časopis pro právní vědu a praxi*, ročník 22, číslo 3, s. 203-221.

ZAMPAS, Christina, GHER, Jaime M. Abortion as a human right—international and regional standards. *Human Rights Law Review*, 2008, roč. 8, č. 2, s. 249-294

ZARĘBA, Kornelia a kol. The Influence of Abortion Law on the Frequency of Pregnancy Terminations—A Retrospective Comparative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2021, roč. 18, č.8, s. 2-11.

Příspěvky ve sborníku

DE LONDRAS, Fiona. When the European Court of Human Rights Decides Not to Decide: The Cautionary Tale of A, B & C v. Ireland and Referendum-Emergent Constitutional Provisions. In: KAPOTAS, Panos a TZEVELEKOS, Vassilis (eds). *Building Consensus on European Consensus: Judicial Interpretation of Human Rights in Europe and Beyond*. Cambridge University Press 2019, s. 331.

DOBINSON, Ian, JOHNS Francis. Legal research as Qualitative Research. In: MCCONVILLE, Mike (eds.). *Research methods for law*. 2. vydání. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2017, 336 s.

MCCONVILLE, Mike (eds.). *Research methods for law*. 2.vydání. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2017, 336 s.

Komentáře

KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, 1687 s.

HUSSEINI, Faisal. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2021. 1456 s.

KÜHN, Zdeněk a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, 1664 s.

Obecný komentář č. 22 Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva ze dne 2. května 2016, k právu na sexuální a reprodukční zdraví.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 1999. 975 s. Dostupné z: databáze Kramerius pro VŠ Národní knihovny ČR.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 931 s.

Judikatura

Česká republika

Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. března 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 3. srpna 2011, sp. zn. Pl. ÚS 38/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14.

Nález Ústavního soudu ze dne 5. května 2015, sp. zn. II. ÚS 164/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. února 2020, sp. zn. Pl. ÚS 38/17.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2008, sp. zn. III. ÚS 3188/07.

ESLP

Částečně odlišné stanovisko soudců Rozakis, Tulkens, Fura, Hirvelä, Malinverni a Poalelungi v rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05.

Konkurující stanovisko soudců Lopéz Guerra a Casadevall v rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05.

Rozhodnutí EKLP ze dne 13. května 1980, *X. proti Spojenému království*, č. 8416/79.

Rozhodnutí EKLP ze dne 19. května 1992, *H. proti Norsku*, č. 17004/90.

Rozhodnutí ESLP ze dne 5. září 2002, *Boso proti Itálii*, č. 50490/99.

Rozhodnutí ESLP ze dne 30. června 2022, *A.K. proti Polsku*, č. 3682/21.

Rozsudek ESLP ze dne 29. dubna 2002, *Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02.

Rozsudek ESLP ze dne 20. března 2007, *Tysiąc proti Polsku*, č. 5410/03.

Rozsudek ESLP ze dne 26. května 2011, *R.R. proti Polsku*, č. 27617/04.

Rozsudek ESLP ze dne 30. ledna 2013, *P. a S. proti Polsku*, č. 57375/08.

Rozsudek ESLP ze dne 13. února 2013, *Z. proti Polsku*, č. 46132/08.

Rozsudek ESLP ze dne 13. října 2014, *I. S. proti Německu*, č. 31021/08.

Rozsudek ESLP ze dne 10. dubna 2017, *Babiarz proti Polsku*, č. 1955/10.

Rozsudek ESLP ze dne 27. února 2018, *Mockutė proti Litvě*, č. 66490/09.

Rozsudek pléna ESLP ze dne 29. října 1992, *Open Door a Dublin Well Woman proti Irsku*, č. 14234/88 a 14235/88.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 8. července 2004, *Vo proti Francii*, č. 53924/00.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 20. prosince 2004, *Makaratzis proti Řecku*, č. 50385/99.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 10. září 2010, *McFarlane proti Irsku*, č. 31333/06.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. prosince 2010, *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05.

Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 25. června 2019, *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13.

Ostatní

Nález polského Ústavního tribunálu ze dne 28. května 1995, sp. zn. K 26/96.

Nález polského Ústavního tribunálu ze dne 22. října 2020, sp. zn. K 1/20.

Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 4. prosince 2007, sp. zn. Pl. ÚS 12/01.

Rozsudek německého Spolkového ústavního soudu ze dne 15. února 2006, sp. zn. I BvR 357/05.

Sdělení Výboru pro lidská práva ze dne 17. listopadu 2016, *Mellet v. Irsko*, sp. zn. CCPR/C/116/D/2324/2013.

Právní předpisy

Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Ústava Polské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné z:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf>.

Dz.U. 1993 NR 17 poz. 78, zákon o plánování rodičovství, ochraně lidského plodu a podmínkách ukončení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930170078/U/D19930078Lj.pdf>.

Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, Federálního ministerstva zahraničních věcí.

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení Valného shromáždění OSN č. DE01/48, Všeobecná deklarace lidských práv.

Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Ministra zahraničních věcí.

Třicátý šestý dodatek k Ústavě Irska z roku 2018. Dostupné z:

<https://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/ca/36/enacted/en/html>.

Zákon ČNR č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

ABORTION SUPPORT NETWORK. *Abortion Without Borders helps almost 80,000 people access abortions in place of the Polish state* [online]. Ans.org.uk, 21. října 2022.

[cit. 5 února 2023]. Dostupné z: <https://www.asn.org.uk/abortion-without-borders-helps-almost-80000-people-access-abortions-in-place-of-the-polish-state/>.

ABORTION WITHOU BORDERS. *About us* [online]. Abortion.eu [cit. 5. března 2023].

Dostupné z: <https://abortion.eu>.

BROLÍK, Tomáš. V Polsku začal platit zákaz všech interrupcí. Odpůrci zákona slibují peklo [online]. Respekt.cz, 28. ledna 2021 [cit. 19. listopadu 2022]. Dostupné z:

<https://www.respekt.cz/agenda/v-polsku-jsou-ode-dneska-prakticky-veskere-interruptce-nelegalni>.

CENTER FOR REPRODUCTIVE RIGHTS. *Poland Called on to Implement Long-Overdue Abortion Measures* [online]. Reproductiverights.org, 4. ledna 2021 [cit. 24. února 2023]. Dostupné z: <https://reproductiverights.org/poland-called-on-to-implement-long-overdue-abortion-measures/>.

DORAZÍN, Martin. *V Polsku zemřela další žena, které lékaři odmítli provést potrat. Vedení nemocnice postup hájí* [online]. Irozhlas.cz, 27. ledna 2022 [cit. 26. srpna 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/tehotna-zena-potrat-polsko_2201271108_pj.

EUROSTAT. *Legally induced abortions by mother's age* [online]. Ec.europa.eu, 9. září 2022, [cit. 15. února 2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_FABORT__custom_4949955/default/table?lang=en.

HARZENR, Filip. „Potrat ji stál život, lékaři jen čekali.“ *Rodina viní přísné polské zákony* [online]. Seznamzpravy.cz, 1. listopadu 2021 [cit. 26. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/potrat-ji-stal-zivot-lekari-jen-cekali-rodina-vini-prisne-polske-zakony-179279>.

HRONOVÁ, Eliška. *Kontroverzní rozsudek polského ústavního soudu: faktický zákaz interrupcí* [online]. Centrumlidskaprava.cz, 2. února 2021 [cit. 12. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.centrumlidskaprava.cz/kontroverzni-rozsudek-polskeho-ustavniho-soudu-fakticky-zakaz-interrupci>.

CHALOUPKOVÁ, Barbora. *Nejvyšší soud zrušil právo na potraty. Může je zakázat až polovina amerických států* [online]. Respekt.cz, 24. června 2022 [cit. 4. října 2022]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kontext/smrst-z-nejvyssiho-soudu-pristup-k-potratum-by-omezila-nebo-zakazala-takrka-polovina-americky-ch-statu>.

O'NEILL, Aaron. *Czech Republic: Total population from 2017 to 2027* [online]. Statista.com, 2. prosince 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/369786/total-population-of-czech-republic/>.

O'NEILL, Aaron. *Poland: Total population from 2017 to 2027* [online]. Statista.com, 7. prosince 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/263750/total-population-of-poland/>.

PLECHER, H. *Total population of the United Kingdom (UK) from 2015 to 2025* [online]. Statista.com, 6. ledna 2023. [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/263754/total-population-of-the-united-kingdom/>.

RFI. *France a step closer to adding abortion rights to constitution* [online]. Rfi.fr, 2. února 2023 [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: <https://www.rfi.fr/en/france/20230202-france-moves-closer-to-adding-abortion-rights-in-constitution-after-senate-approves-text>.

SAS, Adriana. *Number of legal abortions in Poland 1994-2021, by reason* [online]. Statista.com, 2. srpna 2022, [cit. 19. listopadu 2022]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1111281/poland-legal-abortions-number-by-reason/>.

SAS, Adriana. *Number of live births in Poland from 1950 to 2021** [online]. Statista.com, 31. května 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/957086/poland-number-of-live-births/>.

SAS, Adriana. *Religious affiliation in Poland between 2015 and 2018* [online]. Statista.com, 3. srpna 2020 [cit. 29. října 2022]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1139984/poland-religious-affiliation/>.

STATISTA RESEARCH DEPARTMENT. *Number of live births in Czechia from 2010 to 2021* [online]. Statista.com, 12. prosince 2022 [cit. 17. února 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1233234/live-births-in-czechia/>.

SWASH, Rosie. *More than 30,000 Polish women sought illegal or foreign abortion since law change last year* [online]. Theguardian.com, 22. října 2021 [cit. 21. února 2023]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/global-development/2021/oct/22/more-than-30000-polish-women-sought-or-foreign-abortions-since-law-change-last-year>.

ŠAVELKOVÁ, Jana. *Kdo má právo na život* [online]. Em.muni.cz, 5. února 2013 [cit. 30. října 2022]. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/tema/3391-kdo-ma-pravo-na-zivot>.

ÚZIS ČR. *Potraty 2019* [online]. Uzis.cz, 2021 [cit. 16. února 2023]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/res/f/008355/potraty2019.pdf>.

VÁLOVÁ, Irena. *K ESLP přišlo 1000 stížností na zákaz potratů, donosit plod je porušení práva* [online]. Česka-justice.cz, 19. července 2021 [cit. 20. srpna 2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/07/k-eslp-prislo-1000-stiznosti-na-zakaz-potratu-donosit-plod-je-poruseni-prava/>.

Ostatní

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Include the right to abortion in EU Charter of Fundamental Rights, demand MEPs* [online]. Europarl.europa.eu, 7. července 2022 [cit. 4. října 2022]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20220701IPR34349/include-te-right-to-abortion-in-eu-charter-of-fundamental-rights-demand-meps>.

MACHÁČKOVÁ, Daniela. *Interrupce jako eticko-právní problém* [online]. Brno, 2017 [cit. 1. října 2022]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tatiana Machalová, CSc. Dostupné z: <https://theses.cz/id/woluxc/>.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Final Act of the International Conference on Human Rights* [online]. Legal.un.org, 1968 [cit. 21. února 2023]. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/fatchr/Final_Act_of_TehranConf.pdf.

Prohlášení o skutečnostech ESLP ze dne 1. července 2021, K.B. a další proti Polsku, č. 1819/21.

ROUPCOVÁ, Petra. *Právo na život a problém interrupce* [online]. Brno, 2015 [cit. 1. října 2022]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Tatiana Machalová, CSc. Dostupné z: <https://theses.cz/id/b8k9hz/>.

RADA EVROPY. *Decision: 1443rd meeting, 20-22 September 2022 (DH): H46-10 Tysiāc and R.R. (Application No. 5410/03, 27617/04), P. and S. (Application No. 57375/08) v. Poland* [online]. Coe.int, 22. září 2022 [cit. 20. února 2023]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectId=0900001680a830d6.

RADA EVROPY. *1443rd meeting, 20-22 September 2022 (DH): H46-10 Tysiāc and R.R. (Application No. 5410/03, 27617/04), P. and S. (Application No. 57375/08) v. Poland* [online]. Coe.int, 22. září 2022 [cit. 20. února 2023]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a7f424.

ŠEVČÍK, Vlastimil. Zpráva společného zpravodaje výboru Sněmovny národů Federálního shromáždění. In: PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář*. 2. vydání Praha: Linde, 1999. s. 360. Dostupné z: databáze Kramerius pro VŠ Národní knihovny ČR.

Tisková zpráva k nálezu polského Ústavního tribunálu ze dne 22. října 2020, sp. zn. K 1/20.

Seznam grafů

Graf č. 1 – Počet legálních interrupcí v Polsku

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Počet provedených interrupcí v roce 2019 dle věku

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá právem na interrupci jako základním lidským právem. Práce je zaměřena na polskou právní úpravu interrupcí a reflektuje nálezy polského Ústavního tribunálu K 1/20. Cílem mé diplomové práce je posoudit kolizi dvou hodnot, tedy hodnoty života nenarozeného dítěte a proti němu stojícího práva matky na soukromý život, které se v otázce interrupcí střetávají. Pro posouzení střetu těchto hodnot je použita metoda testu proporcionality. Tato práce je koncipována z pohledu práv matky, jež jsou omezena hodnotou života nenarozeného dítěte. Na závěr, je zhodnocena proporcionalita zákonné právní úpravy v Polsku a České republice a tyto jsou vzájemně porovnány.

Abstract

This thesis deals with the right to abortion as a fundamental human right. The work focuses on the Polish legal regulation of abortion and reflects the decision of the Polish Constitutional Tribunal K 1/20. My thesis aims to assess the collision of two values, namely the value of the life of an unborn child and the mother's right to private life, which collide in the issue of abortion. The method of proportionality test is used to assess the collision of these values. This thesis is done from the perspective of mother's rights. These are limited to the value of the life of the unborn child. Finally, the proportionality of the legal regulation in Poland and the Czech Republic is assessed. Then these systems are compared.

Klíčová slova

Interrupce, právo na interrupci, právo na život, nenarozené dítě, článek 2, článek 8, Polsko

Key words

Abortion, right to abortion, right to life, unborn child, Article 2, Article 8, Poland

Přílohy

Příloha č. 1 - Počet legálních interrupcí v Polsku

Počet legálních interrupcí v Polsku od roku 1994

	Ohrožení života matky	Výsledek prenatálních testů	Těhotenství vzniklé v důsledku trestného činu	Celkem
2021	32	75	0	107
2020	21	1053	2	1076
2019	33	1074	3	1110
2018	25	1050	1	1076
2017	22	1039	0	1061
2016	55	1041	1	1097
2015	43	996	1	1040
2014	48	921	2	971
2013	23	718	3	744
2012	50	701	1	752
2011	49	620	0	669
2010	27	614	0	641
2009	27	510	1	538
2008	32	467	0	499
2007	37	287	2	326
2006	82	246	11	339
2005	54	168	3	225
2004	62	128	3	193
2003	59	112	3	174
2002	71	82	6	159
2001	63	56	5	124
2000	81	55	2	138
1999	94	50	1	145
1998	211	46	53	310
1997	409	107	7	523
1996	442	39	8	489
1995	515	33	7	555
1994	689	74	19	782

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 2 – Žádost o data

Hello,

I would like to ask you if you can provide me some statistical information. I am from the Czech Republic, and I am writing my diploma theses on the topic The right to abortion as a fundamental human right. My theses concentrate on Poland.

I would appreciate if you can answer me these questions. I would compare your data with the numbers of pregnancies which were officially terminated (<https://abort-report.eu/poland>/<https://www.statista.com/statistics/1111281/poland-legal-abortions-number-by-reason/>).

How many abortions your organization provided help with to Poland women outside Poland (in total/per year). Then if you have statistics for reason of abortion, the distribution of numbers according to reason for abortion of Poland women will be great. And the last distribution of age in 2018 and 2021. The best will be numbers of women according to age in categories <18; 18-20; 21-24; 25-29;30-34 and equal or more than 35.

The questions were made on the base of the attached websites.

If you answer me all the question, I would be very happy, because then my diploma would prove that there are women in need of help and that my conclusions are based on the facts and not just assumption.

I am looking forward to your answer.

Sincerely

Anna Lesanska

Hi Anna,

To find out the number of abortions that our organisation (and Abortion without Borders partners) facilitates each year, I would suggest you go look at a few of our press releases that always show annual numbers. These press releases also show how many people we help travel abroad. Our annual reports also show how many people we help travel abroad each year - those annual reports are available on our website.

We do not publish information like the age break down of our clients and we cannot supply that information to outside researchers. We also do not publish information like reasons our clients give for wanting the abortion. I'm sure you understand why.

Best wishes,

ASN

Abortion Support Network

Email: info@asn.org.uk

Phone:

From Ireland: 01526 7370

From Northern Ireland, Isle of Man: 07897 611 593

From Malta: +356 277 8 0991

From Gibraltar: +44 7397 902638

From Poland: +48 222922786

Website: asn.org.uk